

Masteroppgave i samfunnsplanlegging og leiing

Lucky Næroset

Et casestudie om mobilisering og legitimitet i Næroset

Oddvar Aalde

Mai 2018

Omfang: 30 studiepoeng

HØGSKULEN
I VOLDA

Sammendrag

Denne masteroppgaven tar for seg historien om «Lucky Næroset» som ble opprettet som en fristat i 1999 med mål om å redde den lokale barneskolen i Næroset. Kommunestyret i Ringsaker kommune hadde vedtatt å legge ned skolen sammen med en rekke andre skoler i kommunen, og dette førte til at innbyggerne i Næroset mobiliserte til kamp for å beholde skolen. Lucky Næroset fikk enorm medieoppmerksomhet fra inn- og utland gjennom sine kreative ideer og ville påfunn, og de klarte til slutt å hindre at skolen ble lagt ned.

Lucky Næroset er et case-studie der jeg forsøker å få svar på følgende problemstilling:
Hvordan foregikk mobiliseringen i Næroset, og i hvilken grad fikk Lucky Næroset legitimitet i kampen for å redde skolen?

I teoridelen av oppgaven har jeg sett nærmere på hvordan samfunnsentreprenører og ildsjeler spiller en viktig rolle i å skape utvikling og innovasjon i bygdesamfunn. Jeg har gjort rede for hvordan planleggingsprosesser kan ta utgangspunkt i instrumentell eller kommunikativ logikk, og hvordan man kan oppnå legitimitet i de ulike prosessene. Jeg har også gått igjennom variablene i plan- og utviklingsarbeid, som sammen med dugnadsmetoden legger grunnlaget for oppbyggingen av empiri- og drøftingsdelen senere i oppgaven.

Datainnsamlingen har i all hovedsak bestått av kvalitative intervju av ulike aktører som var involvert i Lucky Næroset på en eller annen måte. Gjennom intervjuene har jeg prøvd å få fram hvordan ulike planleggingsprosesser har blitt brukt for å mobilisere lokalbefolkning, næringsliv og frivillige organisasjoner til å snu en negativ utvikling og å hindre fraflytting fra den lille bygda. Jeg har undersøkt hvordan dette prosjektet har tatt form, hvilke erfaringer de ulike aktørene gjorde seg, og hvordan samspillet mellom de ulike aktørene var.

I drøftingsdelen har jeg diskutert hvordan historien om Lucky Næroset først og fremst handler om hvordan noen få ildsjeler kan få til mobilisering, og betydningen av å skape et lokalt engasjement med forankring i lokalsamfunnet. Lucky Næroset måtte oppnå legitimitet i lokalsamfunnet og ovenfor kommunen for å få til endring. Måten ting ble gjort på, med bruk av utradisjonelle virkemidler, humor, kreativitet og fantasi var nøkkelen til mobilisere og skaffe seg en lokal handlingskapasitet og et positivt omdømme som gikk landet rundt.

Summary

This master thesis addresses the story of "Lucky Næroset", which was created as a «state» within a state in 1999 with the aim of saving the local elementary school in Næroset. The board of Ringsaker municipality had decided to close down the school, together with a number of other schools in the area, which led to the inhabitants of Næroset mobilizing to fight against the decision. Lucky Næroset received enormous media attention both nationally and abroad through their creative ideas and activities, and they eventually managed to prevent the school from being closed down.

Lucky Næroset is a case study where I try to answer the following question: *How did the mobilization process in Næroset develop, and to what extent did Lucky Næroset attain legitimacy in their struggle to save the school?*

In the theoretical section of the assignment, I have examined how social entrepreneurs and enthusiasts play an important role in development and innovation in rural communities. I have explained how planning processes can be based on instrumental or communicative logic, and how to achieve legitimacy in the various processes. I have also gone through the variables in planning processes which lay the foundation for the structure in the empirical and discussion section.

Data collection largely consisted of qualitative interviews by various participants involved in Lucky Næroset in one way or another. Throughout the interviews, I have tried to find out how different planning processes influenced the mobilization of the locals, businesses and voluntary organizations to reverse negative development and prevent depopulation in the small village. I have studied how this project took shape, what experiences they had, and how the various participants interacted.

In the discussion section, I have tried to emphasize how the story of Lucky Næroset is primarily about how a few enthusiasts can mobilize a whole community, and the importance of creating a local commitment anchored in the local community. Lucky Næroset had to achieve legitimacy in the local community and in the municipality in order to affect change. The way things were done, using untraditional means, humor, creativity and imagination; was key to mobilizing and acquiring a local action capacity and a positive reputation that went nationwide.

Forord

Denne masteroppgaven er mitt endelige arbeid (etter tre år som deltidsstudent) på studiet Samfunnsplanlegging og leining ved Høgskulen i Volda. Det har vært krevende å kombinere studiene med jobb, men det har også vært en veldig inspirerende og utviklende prosess. Med masteroppgaven har jeg fått mulighet til å formidle historien om Lucky Næroset, og sette den inn i en teoretisk sammenheng. Jeg har lært mye av den unike historien, og jeg har fått nyttig kunnskap om mobilisering og planleggingsprosesser som jeg helt sikkert vil kunne dra nytte av videre. Jeg har hatt stor glede av å snakke med og intervjuere flere av de som har vært med på prosjektet, og jeg har latt meg inspirere av de spennende ideene og kreative tankene til ildsjelene bak Lucky Næroset.

Jeg vil rette en stor takk til informantene som har vært svært imøtekomende og villige til å dele sin historie og sine erfaringer.

Jeg vil også takke min veileder, førstelektor Grethe Mattland Olsen ved avdeling for Samfunnsfag på Høgskulen i Volda. Hun har vært til god hjelp hele veien, alltid tilgjengelig med gode råd og nyttig veiledning.

Takk også til min arbeidsgiver og gode kollegaer ved Høgskulen i Volda, og spesielt dekan Arne Myklebust på avdeling for Humanistiske fag og Lærerutdanning, for tilrettelegging og fleksibilitet i studietiden.

Til slutt vil jeg takke min fantastiske kone for all tålmodighet og støtte gjennom hele studiet, og spesielt i innspurten av denne masteroppgaven.

Oddvar Aalde

Volda 22.5.2018

1 Innhold

1	Innhold	iv
2	Innledning	1
2.1	Bakgrunn for valg av tema	2
2.2	Oppgavens oppbygging	3
2.3	Litt om Næroset	3
3	Problemstilling	6
3.1	Forskningsspørsmål	6
4	Teoretisk bakgrunn	8
4.1	Hva skaper nyskaping og innovasjon i bygdesamfunn?.....	8
4.2	Omdømme	9
4.3	Betydningen av skolen i et lokalsamfunn.....	10
4.4	Mobilisering og legitimitet	11
4.5	En legitimerende planleggingsprosess.....	12
4.6	Legitimitetstrappa	16
4.7	Institusjonell kapital og institusjonell kapasitetsbygging	18
4.8	Variabler i plan- og utviklingsarbeid	20
4.8.1	Mobiliseringsvariabelen	20
4.8.2	Organiseringsvariabelen	21
4.8.3	Gjennomføringsvariabelen	22
4.8.4	Læringsvariabelen	22
4.9	Dugnadsmetoden	23
4.10	Oppsummering	24
5	Metode	25
5.1	Vitenskapsteoretisk tilnærming	25
5.2	Valg av metode	25

5.2.1	Case-studier og generalisering	26
5.3	Innsamling av data.....	27
5.3.1	Valg av respondenter og gjennomføring av intervju.....	28
5.3.2	Intervjuguide	30
5.3.3	Validitet og Reliabilitet	30
6	Empiri	33
6.1	Bakgrunn	33
6.2	Mobilisering.....	35
6.3	Organisering	37
6.3.1	Samarbeid med det lokale næringslivet	38
6.3.2	Samarbeid med kommunen og politikere.....	39
6.3.3	Samarbeid med skolen	42
6.4	Gjennomføring.....	43
6.4.1	Forskjønning av Næroset	43
6.4.2	Underjordisk flyplass	45
6.4.3	Kulturhus og kafe som samlingsplass	46
6.4.4	Medieoppmerksomhet.....	46
6.4.5	Dugnad og Næring	48
6.4.6	Ildsjeleer og samfunnsentreprenører	50
6.4.7	Ny epoke	51
6.5	Læring.....	52
6.6	Resultat	53
6.7	Oppsummering	54
7	Diskusjon	55
7.1	Bakgrunn	55
7.2	Mobilisering.....	57

7.3	Organisering	59
7.4	Gjennomføring.....	60
7.5	Læring.....	62
7.6	Resultat av Lucky Næroset i dag	63
8	Konklusjon.....	65
9	Avslutning.....	69
10	Referanser.....	70
11	Vedlegg – Intervjuguide – «Lucky Næroset»	73

2 Innledning

Tenk deg at du kjører fra Moelv til fjellet ved Sjusjøen i Ringsaker kommune på begynnelsen av 2000-tallet. Veien går gjennom store områder med granskog og åkrer, og innimellom virker det ganske øde. På veien passerer du den lille bygda Næroset, med et lite sentrum der du finner en bensinstasjon, en liten butikk, et forsamlingshus og en skole. Tilsynelatende ganske likt andre små bygder du vil passere i lignende områder. Plutselig får du øye på en rasteplass langs veien. En rasteplass med en benk der du kan nyte matpakka, en høy stolpe med skilt og stedsnavn til alle verdens hjørner, og ... en underjordisk flyplass! Ja du leste riktig, en underjordisk flyplass. Sannsynligvis verdens første og eneste underjordiske flyplass som ble laget for å kunne ta imot utenomjordiske små vesener som måtte finne på å besøke og bosette seg i Næroset. Kanskje ville den litt spesielle rasteplassen trigge nysgjerrigheten din nok til at du ønsket å ta deg en tur i nærområdet for å se deg rundt. Da ville du fort finne en flott tursti, med navnet «Omvegen» der det var lagt til rette for meitemarkklytting og gråsteinkosing. Videre ville du sett et stort troll ved elva, og du kunne besøke juletemuseet med en stor samling av brukte juletrær fra kjente og ukjente personer. Dette var bare noen av installasjonene og påfunnene som kom ut av fristaten «Lucky Næroset» som ble etablert som et litt uvanlig bygdeutvalg i 1999. «Lucky Næroset» ble et fenomen som ble kjent over hele landet, og også utover landegrensene. Var dette bare galskap og ville påfunn, eller var det en del av en strategisk planleggingsprosess for å få endret et vedtak om skolenedlegging?

En rekke små bygdesamfunn rundt om i landet sliter med å overleve. Vi har opplevd en sentraliseringsbølge gjennom flere tiår som har blitt ytterligere forsterket gjennom den siste kommunereformen. Det er et stort politisk press om å slå sammen små kommuner til større enheter og i de siste årene har det også blitt færre og større skoler rundt om i landet. I følge statistikk fra Utdanningsdirektoratet har antallet grunnskoler i Norge minket med 316 skoler i perioden 2006 til 2016 (Utdanningsdirektoratet, 2018).

Noen bygder ønsker sentralisering og sammenslåing velkommen. Det kan gi flere muligheter, bedre og mer forutsigbar økonomi, bedre skole og helsetilbud, og større muligheter for kvalitet på offentlige tjenester fordi man samler flere fagfolk som kan arbeide for å utvikle de samme tjenestene. Selv om ikke alle bygder tar imot sentralisering med åpne armer er det heller ikke alle som har kapasitet eller forutsetningen for å kjempe imot. De blir sittende å se på at skolen forsvinner, at de unge flytter ut av bygda og at arbeidsplasser forsvinner. Til slutt kan det være bare de eldre som blir igjen i bygda, og de som er knyttet til gårdsdrift eller

annen næring som er stedfast. Men vi ser også at noen bygdesamfunn kjemper en innbitt kamp for å overleve. De slår ring om skolen, de holder liv i butikken, de er aktive på kulturfronten og de får ting til å skje. I disse bygdene handler mye av kampen for å overleve om å protestere mot politikere og sentrale myndigheter som fatter vedtak som får store konsekvenser for innbyggerne i små lokalsamfunn (Aasland, Søholdt, & Myrvold, 2017). Noen lokalsamfunn klarer å snu en utvikling, og noen klarer å komme i posisjon til å endre politiske vedtak. Lucky Næroset er et eksempel på et lite lokalsamfunn som klarte å snu en negativ trend. De skaffet seg handlingskapasitet til å endre politiske vedtak og de skaffet seg et omdømme som ble kjent over hele landet.

Hva var det som gjorde Lucky Næroset så spesielt? Hvordan klarte de å mobilisere på den måten de gjorde, og i hvilken grad skaffet de seg legitimitet i prosessene? Med dette som utgangspunkt har jeg tatt for meg historien om Lucky Næroset, og jeg har gjort dette til et Case-studie der jeg forsøker å knytte det unike med Lucky Næroset opp mot relevant teori om utvikling i lokalsamfunn, endringsprosesser, mobilisering og legitimitet. Formålet er å fortelle historien om det unike, og å se om noe av det som ble gjort der kan overføres til andre lokalsamfunn, og ikke minst hva vi kan lære av disse prosessene.

2.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg har alltid vært fascinert av historien om Lucky Næroset etter at jeg fikk kjennskap til denne på begynnelsen av 2000-tallet. Familien min har hytte på Sjusjøen og jeg har kjørt mange ganger gjennom Næroset på vei til fjellet. Her har jeg lagt merke til de ulike installasjonene som dukket opp langs veien, og jeg har av og til stoppet for å ta en titt. Min kjennskap til Næroset gjorde også at jeg fulgte litt ekstra med på alle nyhetsoppslag og annen pressedekning som fulgte Lucky Næroset. Jeg husker godt da TV2 viste dokumentaren om «Bygda som ikke ville dø» i 2004, og jeg lot meg begeistre av alle de rare ideene som «regjeringen» hadde. Jeg hadde også stor glede av å lese boka «Prikken» av Hans Christian Medlien som ble utgitt i 2004. Denne boka gav et lite innblikk i Medliens verden og hans tenkemåte, og her fikk man vite mer om bakgrunnen for Lucky Næroset.

Da jeg startet på masterstudiet i samfunnsplanlegging og leiing ved Høgskulen i Volda skrev jeg en hjemmeoppgave i emnet IPA301- Regional planlegging og utvikling. I denne oppgaven tok jeg for meg kommunale planleggingsprosesser og jeg brukte Lucky Næroset som eksempel i drøftingen. Jeg fant det naturlig da jeg skulle gå videre med masteroppgaven å

dykke enda dypere ned i denne historien. Jeg bestemte meg derfor for å gjøre et case-studie av Lucky Næroset, der de kvalitative intervjuene skulle være sentrale i datainnsamlingen. Noe av grunnen til at jeg valgte å skrive om LN var selve fascinasjonen over historien, men også fordi jeg så at dette kunne være et interessant case i lys av dagens sentraliseringsbølge der mange bygdesamfunn og skoler kjemper for å overleve.

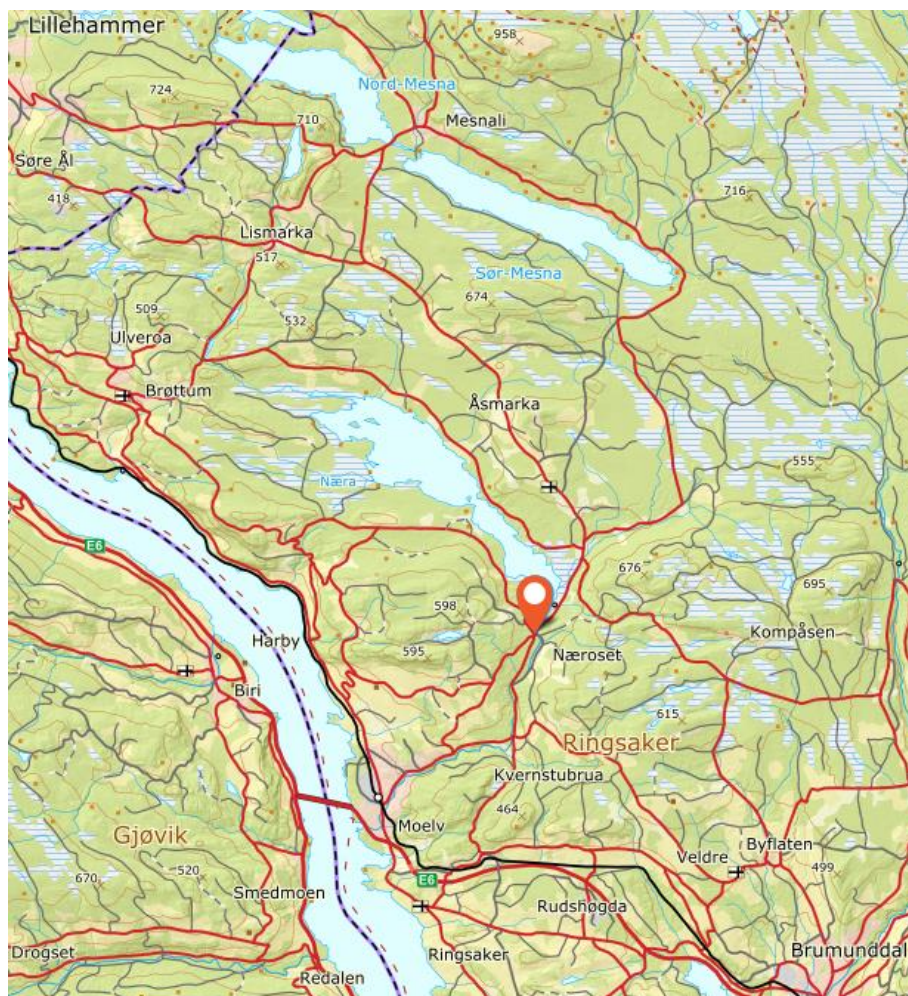
2.2 Oppgavens oppbygging

Etter en kort introduksjon av Lucky Næroset (LN) har jeg valgt å presentere problemstillingen med tilhørende forskningsspørsmål. Deretter gjør jeg rede for teori som jeg mener er relevant for problemstillingen og caset. Videre presenterer jeg empirien som i all hovedsak baserer seg på kvalitative intervjuer med sentrale personer som enten var aktive i Lucky Næroset eller som var en del av prosessene rundt. Empiri- og drøftingskapitlene har jeg valgt å strukturere etter variablene i plan- og utviklingsarbeid og dugnadsmetoden, som jeg gjorde greie for i teoridelen av oppgaven. Deretter drøfter jeg de funnene jeg har gjort opp imot teorien jeg har presentert tidligere med utgangspunkt i forskningsspørsmålene som var knyttet til problemstillingen. Til slutt har jeg en oppsummering eller en konklusjon der jeg forsøker å svare på problemstillingen jeg hadde innledningsvis.

2.3 Litt om Næroset

For å sette leseren inn i den geografiske og demografiske konteksten til Lucky Næroset vil jeg starte med en presentasjon av Næroset og nærliggende områder. Mesteparten av denne informasjonen er hentet fra Statistisk sentralbyrå og Ringsaker kommune sine offisielle nettsider.

Næroset er en liten bygd i Ringsaker kommune som ligger i Hedmark fylke. Ringsaker grenser i nordvest til Lillehammer, i nord mot Øyer, Stor-Elvdal og Åmot, i øst mot Hamar, i sør mot Stange og Østre Toten og i vest mot Gjøvik kommune. Brumunddal og Moelv er de to største befolkningssentrene i kommunen. Folketallet i Ringsaker var per 1.januar 2018, 34.151 innbyggere, noe som gjør den til Norges 25. største kommune, og den største kommunen i Hedmark og Oppland etter befolkningstall (Statistisk Sentralbyrå, 2018). Ringsaker er også Norges største jordbrukskommune med et samlet areal på 1280 kvadratkilometer. I Ringsaker kommune er det 21 skoler, derav 16 barneskoler som er spredt ut over hele kommunen (Ringsaker kommune, 2018). I landbrukskommunen er det store områder med skog og dyrka mark, og mellom disse områdene ligger det mange små bygder med sine små sentrum. Fra Moelv og opp til Sjusjøen kan kjøre du igjennom flere av disse små bygdene, slik som Næroset, Åsmarka, Mesnali og Brøttum.

Kartutsnitt av Ringsaker Kommune (Statens kartverk, 2018)

Bygda Næroset ligger der Moelva renner ut fra sjøen Næra. Fagernes skole ligger i sentrum av Næroset, en skole som per i dag har 55 elever og dekker 1. til 7.klasse (Ringsaker kommune, 2018). Næroset har et lite sentrum som ligger inntil riksvegen som går fra Moelv til Sjusjøen. I sentrum finner du blant annet en Kiwi-butikk, en bensinstasjon, en MAXBO-forretning, biloppbuggeri og trelastfirma. Kulturhuset Nærvang ligger også i sentrum, i nærheten av Kanalparken som ligger ved vannet. Ringsaker allmenning er den største arbeidsplassen i Næroset, der store deler av virksomheten er knyttet til hyttebygging på Sjusjøen. Sjusjøen som ligger omtrent 20km fra Næroset har hatt en enorm vekst i hyttemarkedet de siste 10-20 årene, og nærmer seg i dag 7000 hytter. Mye av trafikken sørfra til Sjusjøen går igjennom Næroset.

I denne oppgaven vil jeg prøve å formidle historien om Lucky Næroset og jeg vil se på de prosessene som har foregått og samspillet mellom aktørene. For å avgrense oppgaven har jeg tatt utgangspunkt i en problemstilling med tilhørende forskningsspørsmål som jeg vil presentere i neste kapittel.

3 Problemstilling

Det er grunn til å tro at mye av utviklingen som har skjedd i Næroset kan spores tilbake til Lucky Næroset, og mye av det som ble satt i gang av aktiviteter ser vi resultatet av i dag. Skolen ble ikke nedlagt, og Næroset fikk oppmerksomhet over hele landet gjennom aktivitetene som ble satt i gang gjennom Lucky Næroset. LN hadde som mål å redde skolen i en tid der Ringsaker kommune gjennomgikk en strukturprosess som innebar nedlegging av hele 10 barneskoler i kommunen. Det kan derfor være interessant å se på hva som gjorde at innbyggerne i Næroset skaffet seg handlingskapasitet til å få til utvikling og til å endre politiske vedtak. Var mobiliseringen bare et blaff, eller fikk de til noe som kunne vare over tid? Med dette utgangspunktet har oppgaven fått følgende problemstilling:

Hvordan foregikk mobiliseringen i Næroset, og i hvilken grad fikk Lucky Næroset legitimitet i kampen for å redde skolen?

3.1 Forskningsspørsmål

Samfunnsvitenskapelige studier kan hjelpe oss til å forstå sosiale fenomen. Mye av forskningen ser på samspillet mellom mennesker og deres subjektive oppfatning av ulike prosesser. Fra et vitenskapsteoretisk ståsted vil jeg i denne oppgaven ta utgangspunkt i kritisk realisme som kan være en nyttig tilnærming der endringer og omstillinger er initiert og styrt av eksterne aktører (Denscombe, 2010, ss. 124-127). Dette vil jeg komme tilbake til i metodekapittelet.

Jeg vil med støtte i relevant teori om lokalsamfunnsutvikling, mobilisering og legitimitet se nærmere på den strategiske planleggingsprosessen og hvordan mobiliseringen har foregått i Næroset. Jeg knytter dette opp imot kommunikativ rasjonalitet og jeg er spesielt opptatt av prosessene og samspillet mellom de ulike aktørene. Jeg prøver å finne ut hvordan innbyggerne skaffet seg handlingskapasitet til å endre sin situasjon, og ikke minst hvor mye ildsjelene har hatt å si for dette arbeidet. Dette har gitt meg følgende forskningsspørsmål som jeg vil prøve å finne svar på i oppgaven:

- Hva skaper nyskaping og innovasjon i bygdesamfunn og hvordan støttes dette opp av lokalsamfunnet og det offentlige apparatet?
- Hva slags innsats skaper aktivitet og hva kan gi økt trivsel og optimisme i små lokalsamfunn?

- Hva kjennetegner ildsjeler og hvordan mobilisere til samarbeid om nye tiltak?
- Hva er suksessfaktorer og kritiske betingelser for entreprenørskap i samspillet mellom frivillig virksomhet, næringsliv og offentlig sektor?
- Hvordan kan man få til samhandling og hvordan oppnå legitimitet i endringsprosesser?
- Hvilke faktorer bidrar til levedyktige og framtidsrettede bygemiljø?

4 Teoretisk bakgrunn

4.1 Hva skaper nyskaping og innovasjon i bygdesamfunn?

Det er mange bygdesamfunn rundt om i Norge som kjemper for å overleve. Skoler blir nedlagt, lokalbutikker forsvinner og mange små samfunn sliter med fraflytting og at de som reiser ut ikke kommer tilbake (Villa & Haugen, 2016, s. 22). Samtidig hører vi historier om nyskaping og kreativitet i små bygder. Om ildsjeler, lag og organisasjoner som skaper aktivitet og entusiasme, knyttet til idrettslag, kultur eller næring.

Så hva er det som skaper nyskaping og innovasjon i bygdesamfunn?

I følge Borch & Førde kjennetegnes bygdesamfunn som får til nyskaping med at de utnytter knappe ressurser og skaper handlingsrom gjennom kreativitet, sterke personlige drivkrefter og samhandling (Borch & Førde, 2010, s. 16).

Personer med sterke personlige drivkrefter kan og omtales under fellesbetegnelsen samfunnsentreprenører, personer som er ildsjeler og drivkraft bak kollektive nyskappingsprosjekter. Borch & Førde har i boka «Innovative bygdemiljø» følgende definisjon på en samfunnsentreprenør:

«En samfunnsentreprenør er en person som står bak nye aktiviteter, tjenester eller organisasjoner med det siktemålet å skape et kollektivt gode for lokalmiljøet sitt.»

(Borch & Førde, 2010, s. 13)

Samfunnsentreprenører kjennetegnes ofte med at de ser muligheter der ingen andre ser dem. De setter i gang innovative aktiviteter som innebærer at de selv tar på seg en viss risiko, både sosialt og/eller økonomisk for å dekke samfunnsmessige behov (Borch & Førde, 2010, s. 28). Drivkraften kan være et ønske om å gjøre noe for lokalsamfunnet og fellesskapet. Det er preget av mye idealisme og dugnadsarbeid, der kollektive aktiviteter gjennomføres for å oppnå samfunnsmessige mål. I en NIBR-rapport fra 2014 går det fram at ildsjeler er viktige utviklingsaktører i lokalsamfunnet fordi de «brenner» for sakene de er opptatt av, og at de har et sterkt engasjement for lokalsamfunnet. Det er derfor viktig at disse ildsjelene blir sett på som en ressurs som må tas med i endrings- og utviklingsprosesser i samfunnet, og at de blir definert som lokale utviklingsaktører (Vestby, Gundersen, & Skogheim, 2014, s. 112).

Det kan være flere faktorer som utløser samfunnsentreprenørskap. Det kan dreie seg om omgivelsene, entreprenørene og lokalsamfunnet. Entreprenørskap er en iboende egenskap i et lokalsamfunn der lokalbefolkningen tar kontroll over egen utvikling. Problemene defineres av befolkningen selv, og de organiserer og iverksetter utviklingsarbeid ut ifra det, heller enn å skyldte på eksterne forhold og forvente at myndigheter og andre skal løse problemene (Borch & Førde, 2010, s. 18).

Samfunnsentreprenørskapsprosesser gjennomføres gjerne av enkeltpersoner eller grupper der ildsjeler har sentrale roller. Dette skjer i samarbeid mellom flere aktører, frivillige organisasjoner, næringsliv og det offentlige. Ofte har denne typen samfunnsentreprenører nettverk i og utenfor lokalsamfunnet, og det gjør at de kan skaffe ressurser gjennom kunnskap, impulser, personer, og kapital til lokalsamfunnet. Suksessfaktoren ligger samfunnsentreprenørens evne til å handle på flere arenaer og å klare å skape aksept og legitimitet rundt nyskapningen (Borch & Førde, 2010, ss. 19-21).

Et fellestrekk for flere av de innovative bygdene er et aktivt kulturelt miljø. Kulturtursektoren og kulturarrangementer gir muligheter til å mobilisere kreative og byggende krefter i lokalsamfunnet, med stor kollektiv gevinst. Her vil også ildsjeler og andre som kan sette i gang og holde liv i kulturelle aktiviteter være en viktig faktor. Arrangering og gjennomføring av konserter, revyer, festivaler og lignende kan gi raske resultater og tro på egne ressurser, som også ofte er synlige utenfor bygda. På den måten kan man også få til positiv markedsføring av bygda utad.

4.2 Omdømme

Enhver organisasjon vil være avhengig av et godt omdømme for å lykkes med sin virksomhet. Det samme vil også gjelde for et lokalsamfunn som prøver å få til endring og utvikling. Omdømmebygging handler om atferd og kommunikasjon, og om evne til å etablere gode relasjoner til omverden (Brønn & Ihlen, 2009, s. 11). Hvordan man blir oppfattet både innenfra og utenfor lokalsamfunnet er ifølge Brønn og Ihlen avhengig av tre faktorer: identitet, image og omdømme. Identitet handler om hvilke verdier man bygger på, innbyggernes syn på dette og hvilke premisser som er lagt til grunn for identiteten. Et spørsmål man bør stille seg er: hvem er vi, og hvem vil vi være? Videre vil image være knyttet til hvordan de ønsker at andre skal oppfatte dem, og hvordan de faktisk bli oppfattet. Et image er preget av det umiddelbare synet omgivelsene har av lokalsamfunnet eller

organisasjonen, og det gir grunnlag for det omdømmet de skaffer seg. Omdømme vil være omgivelsenes oppfatning over tid. Det handler om relasjoner og tillit. Omdømme er noe man gjør seg fortjent til, og kan ha ulikt omdømme hos ulike grupper (Brønn & Ihlen, 2009, s. 79).

Media har en viktig rolle i hvordan et lokalsamfunn sitt omdømme kan utvikle seg. Media kan sette ting på dagsorden, de har også tolkningsramme som gjør at de kan drive en utvelgelse og vektlegging av saker. Dette kan selvsagt slå begge veier, på den ene siden kan media fores med positive saker som gir positiv oppmerksomhet, men på den andre siden kan medieoppslag innebære en omdømmerisiko ved at det blir stort fokus på negative saker. Det er også en omdømmerisiko hvis det oppstår et legitimitetsgap, der aktiviteter og retningslinjer ikke samsvarer med forventningene til omverdenen (Brønn & Ihlen, 2009, s. 104).

4.3 Betydningen av skolen i et lokalsamfunn

Det er mange små lokalsamfunn som kjemper gjentatte kamper for å unngå skolenedlegging. Hvorfor er skolen så viktig for innbyggerne i en bygd? I boka Lokalsamfunn (Villa & Haugen, 2016) er det gjort en del undersøkelser rundt betydningen av skolen i et lokalsamfunn. En viktig ting som blir trukket fram er at skolen er et naturlig samlingspunkt og møteplass som skaper aktivitet og tilhørighet for innbyggerne. Den er i daglig bruk hele døgnet, til høytider og fest, ved fritidsaktiviteter og kulturarrangement. Det er også mange dugnadsprosjekt knyttet til skolen. Å delta på dugnad, å gjøre noe sammen for fellesskapet, gjør også noe med samholdet i en bygd (Villa & Haugen, 2016, ss. 184-192).

Skolen er også en nøytral arena der folk kan samles på tvers av kulturell og religiøs bakgrunn, i motsetning til for eksempel et bedehus. Det å ha en skole i en bygd gir attraktivitet for nye innbyggere og er viktig for de som vurderer å flytte hjem. Mange opplever skolen som den viktigste institusjonen i lokalsamfunnet. Skolen bli sett på som et offentlig velferdsgode som man har en demokratisk rett til beholde, gjennom at man blant annet betaler skatt til fellesskapet.

Skolen er en generasjonsbyggende institusjon som representerer en kontinuitet i lokalsamfunnet. Mange har en felles historie knyttet til skolen. Den gir en lokal identitet, tilhørighet og fellesskap. Når skolen blir truet på grunn av sentral styring og sentralisering blir dette opplevd som ett overgrep og maktbruk fra kommunen, der sentrale myndigheter forsøker å devaluere og ruinere de verdiene som finnes i lokalsamfunnet. Dette samsvarer

også med funnene i ny NIBR-rapport som konkluderer med at det er viktig med gode prosesser før vedtak om skolenedlegging (Aasland, Søholdt, & Myrvold, 2017).

Gjentatte runder og omkamper sliter på innbyggerne, men samtidig bidrar kampen for å beholde skolen til at man samler seg om en «ytre fiende» der interne uenigheter blir lagt bort. Det vil dermed føre til økt samhold og fellesskapsfølelse.

Kampen mot skolenedlegging dreier seg om konfrontasjoner mot myndigheter, kommune og nabobygder. Det er en interessekonflikt relatert til sentrum og periferi. For lokalmiljøet handler det om felleskap og egenverdi. For kommunen handler dette om økonomi og ressurser som skal fordeles på flere. Det er gjerne sterke følelser knyttet til dette og er ofte personavhengig og situasjonsbestemt (Villa & Haugen, 2016, ss. 192-194). Selv om det kan være stor enighet om å kjempe for å beholde skolen i bygda, kan det også være forskjellige oppfatninger om dette internt i en bygd. Enkelte ønsker at barna skal gå på en større skole for å få et bedre pedagogisk tilbud, større sosialt miljø og flere muligheter. Det kan være vanskelig å være den i foreldregruppa som står fram med argumentene for å legge ned skolen, eller være den som ønsker å ta ut sine barn fra den lokale skolen. Videre kan også lokalpolitikere som er bosatt i bygda komme i en vanskelig rolle hvis man støtter vedtaket om skolenedlegging. I NIBR-rapporten om skolenedlegging peker forskerne på at lokalpolitikere og kommuneadministrasjon engasjerer seg og er aktive i prosessene, men at de nesten utelukkende arbeider for at planlagte nedlegginger skal gjennomføres. På den andre siden ser vi at foreldre, lokalsamfunn, lærere, elever og organisasjoner er de som kjemper for å beholde skolen. Videre peker forskerne på at det store engasjementet fra mange aktører i lokalsamfunnet og kommunen i mange tilfeller fører til spenninger og høyt konfliktnivå både innad i kommunen og mellom kommunen og lokalsamfunnet (Aasland, Søholdt, & Myrvold, 2017).

4.4 Mobilisering og legitimitet

Lucky Næroset var et prosjekt som hadde til hensikt å redde den lokale skolen fra å bli nedlagt. For å få endret vedtaket om nedlegging krevde det at innbyggerne klarte å få makt til å kunne påvirke politikerne i kommunen. Hva slags grep som ble gjort i denne prosessen vil jeg komme tilbake til i empiri-kapitlet, men jeg vil først se nærmere på noen relevante teorier om endringsprosesser, mobilisering, legitimitet og empowerment.

4.5 En legitimerende planleggingsprosess

For å få til endring må man erkjenne og definere behovet for endring. Det kan for eksempel være en ytre «fiende» gjerne i form av interne eller eksterne utviklingstrekk i lokalsamfunnet (Amdam & Amdam, 2006, s. 188).

For Lucky Næroset startet dette med kampen for å redde skolen og behovet for å tenkte nytt. I så måte var det en ytre fiende som gjorde at det ble en mobilisering for å hindre skolenedlegging. For å kunne mobilisere og stå sammen som lokalsamfunn var det viktig å få med innbyggere, organisasjoner og næringsliv på ideene. Lucky Næroset måtte bli noe folk trodde på og kunne stille seg bak. De måtte ha legitimitet og troverdighet i det de gjorde, både ovenfor egne innbyggere, og utad slik at de kunne komme i posisjon til å påvirke politiske vedtak og få til endring.

Det kan i denne sammenheng være nyttig å gå nærmere inn på hva som skal til for å få til en legitimerende planleggingsprosess. For å kunne svare på det vil jeg starte med å definere en legitimerende planleggingsprosess som en prosess som har oppnådd støtte og oppslutning gjennom måten prosessen har foregått på. Dette vil i stor grad dreie seg om i hvilken grad ulike aktører har vært involvert i prosessen og måten prosessene har blitt ledet på.

I følge Amdam (2011) kan planleggingsprosessene ta utgangspunkt i en instrumentell eller kommunikativ logikk. I den instrumentelle logikken er planleggingsprosessene basert på ekspertavgjørelser som er gjort med utgangspunkt i fakta og kunnskap. Det skal være en dokumentert sammenheng mellom mål og middel, og den instrumentelle logikken vil ligge i at statlige og kommunale organer oppnår sin legitimitet gjennom tillit til at ekspertene i sine formelle posisjoner tar de rette avgjørelsene i planleggingsprosessene. Denne formen for planlegging blir også kalt «Government».

I den kommunikative logikken involverer planleggingsprosessene flere aktører. Legitimiteten ligger i at problemstillinger blir belyst fra flere sider gjennom diskusjon og argumentasjon fra ulike parter. Partene er gjerne representanter fra offentlige organer, næringsliv og frivillige organisasjoner. Gjennom diskusjonene vil aktørene oppnå ny kunnskap og få ny erkjenning som vil føre til nye handlinger. Her er det selve prosessen som bidrar til legitimiteten. Denne formen for planleggingsprosess blir gjerne kalt «Governance» (Amdam R. , 2011, s. 60).

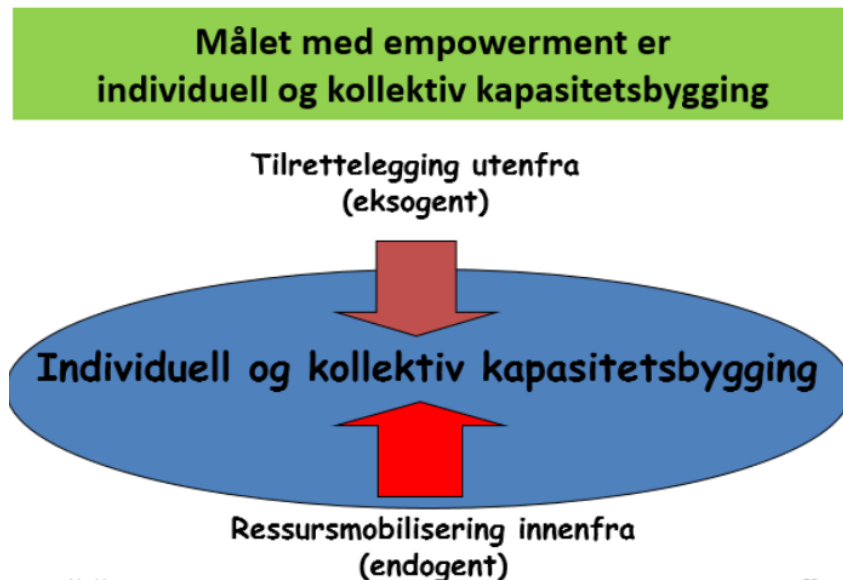
Samfunnsplanlegging og endringsprosesser kan være preget av instrumentell rasjonalitet eller kommunikativ rasjonalitet. Ved instrumentell rasjonalitet er det et klart skille mellom mål og middel, og plan og handling. I en kommune skal politikerne formulere mål og vedta planer, og administrasjonen skal iverksette planene i samsvar med politikerne sine vedtak. I følge Amdam & Amdam (2006) fungerer dette fint når det er få og aksepterte mål, og det er stor kontroll over handlingsdelene i planene. Ofte er virkeligheten annerledes, målene kan være konfliktfylte, og det er gjerne mange aktører som er ansvarlige for gjennomføringen (Amdam & Amdam, 2006, s. 121).

En instrumentell rasjonalitet vil være preget av en «top-down» prosess, der mål, vedtak og tiltak blir styrt fra politikere og administrasjon uten at innbyggerne er involvert i prosessene i særlig grad. For den enkelte innbygger vil det å skaffe seg en reel innflytelse og innvirkning på prosessene være tidkrevende og innebære langsiktig og strategisk arbeid for å påvirke politikere og andre beslutningstakere. En annen mulighet er å arbeide for selv å komme i posisjon til å endre og påvirke beslutningsprosessene. Dette kan skje gjennom aktiv lobbyvirksomhet eller ved å selv stille som folkevalgt.

I motsetning til den instrumentelle rasjonaliteten er kommunikativ rasjonalitet preget av en «bottom-up» opp tankegang, der initiativet for endring kommer fra grasrota eller innbyggerne i lokalsamfunnet, og der prosessene og diskusjonene bygger på Habermas sine ideer om den ideelle samtalen og maktlikevekt (Amdam R. , 2005, ss. 115-116). Her vil vi finne maktlikevekt mellom partene og i den ideelle diskusjonen vil alle slippe til med begrunnede argumenter. Kommunikativ rasjonalitet baserer seg på et nettverk av deltakere fra ulike deler av lokalsamfunnet og vil kunne bestå av innbyggerne, frivillige lag og organisasjoner, næringsliv og lokalpolitikere.

I gode planleggings- og endringsprosesser er det ofte en kombinasjon mellom instrumentell rasjonalitet og kommunikativ rasjonalitet. I skjæringspunktet mellom disse rasjonalitetene får vi en balanse mellom top-down og bottom-up prosesser, der initiativet som kommer fra grasrota møter de instrumentelle prosessene gjennom individuell og kollektiv kapasitetsbygging. I alle planleggingsprosesser må man forholde seg både til rammeverk, lover og regler. Samtidig er man avhengig av den mobiliseringen som kommer nedenfra for å kunne skape individuell og kollektiv handlingskapasitet. Dette er det Amdam beskriver som empowerment, som har som mål å skape individuell og kollektiv kapasitetsbygging.

Empowerment handler om at folk blir i stand til å definere sine egne problemer ut fra egen situasjon, og deretter prøver å finne løsninger i felleskap med andre.

Figur 1 – Empowerment, presentasjon IPA301 (Amdam R. , 2017, s. 12)

Empowerment er vanligvis forbundet med lokale grasrotbevegelser og initiativ for å endre og bevare lokale interesser (Hur, 2006, s. 523). Kraften som kan oppstå i slike bevegelser kan gi reel makt til å endre prosesser i samfunnet. Særlig hvis de individuelle initiativene kobles sammen med flere, slik at man får en kollektiv bevegelse. Hur (2006) viser til at empowerment gjerne foregår i flere faser. Første fase er en erkjennelse av at man som individ eller gruppe føler seg overkjørt eller overstyrt av eksterne krefter, og at man på den måten føler en viss maktesløshet i situasjonen. Den neste fasen er få en bevissthet rundt sine begrensninger og muligheter til å påvirke situasjonen, individuelt eller som gruppe.

Den tredje fasen er når noen tar initiativ til å invitere til en aksjon eller mobilisere til kollektiv handling for å få endret situasjonen man befinner seg i. I den fjerde fasen handler det om å involvere flere i det handlingsrommet og kraften man har fått gjennom mobiliseringen. Ved å være flere aktører som deltar vil man også få mer makt til å endre prosessene og situasjonen man befinner seg i.

Empowerment kan forekomme både som individuelle og kollektive handlinger. Det individuelle handler om hvordan man som individ tenker om seg selv, sine styrker og begrensninger, egenskaper og ferdigheter. Her vil besluttsomhet, risikovilje, utholdenhet og evne til å være kreativ og innovativ ha stor betydning. Disse egenskapene avgjør gjerne om

man som individ er stand til å sette i gang prosesser for å skape endring. Det kollektive empowerment handler om hvordan flere kommer sammen for å dele, lære og utvikle ferdigheter sammen for å få til endring. Det er fire faktorer som er viktig for å få til en god kollektiv prosess: kollektiv tilhørighet, involvering i lokalsamfunnet, samarbeid med organisasjonene, og nettverksbygging i lokalsamfunnet (Hur, 2006, ss. 529-530). Det starter ofte på det individuelle plan og går så over til en kollektiv prosess gjennom mobilisering av flere. For å få til en god kollektiv prosess er ett av de første vilkårene at man skaper en følelse av kollektiv tilhørighet. Man identifiserer og samler seg om et felles problem, noe som kan gi en fellesskapsfølelse og felles identitet. Den kollektive tilhørigheten forsterkes gjennom felles aktiviteter og samarbeid. Deretter er det viktig å involvere flere aktører i lokalsamfunnet, det være seg organisasjoner, frivillige, næringsliv og politikere. På den måten kan man skape gode nettverk som igjen kan bidra til endringsprosesser og handlingskapasitet.

Amdam (2011) viser til Noralv Veggeland som tar for seg begrepene Input, Outcome og Output- legitimitet. Input-legitimitet er en prosess som fører fram til handling og som legger til grunn at folket er eneste kilde til politisk makt (Amdam R. , 2011, s. 60). Det er en forutsetning for legitimiteten at det er etablert offentlige kontrollmekanismer og at prosessene er åpne og transparente. Det er også en forutsetning at de som styrer må være representative eller folkevalgte. I følge Amdam kan input-legitimitet komme både ovenfra og nedenfra. Legitimiteten i det som kommer ovenfra er basert på ansvar og makt som ligger i det offisielle mandatet til å forvalte felleskapets ressurser gjennom lover, regelverk og andre regulerende elementer i den offentlige forvaltningen. Legitimiteten kan imidlertid bli svekket hvis innbyggerne opplever for sterkt statlig styring uten at de selv blir hørt i prosessene.

Legitimitet som kommer nedenfra baserer seg på at det kommunale nivået og deres innbyggere har en større grad av autonomi i planleggingsprosessene. Her blir det viktig å skape en felles identitet gjennom å jobbe for et felles mål, der nøkkelen ligger i å finne gode samarbeidsformer som kan gi konkrete resultat. Her kan det likevel være en fare for at for stor lokal autonomi kan føre til at statsnivået mister noe av kontrollen og at legitimiteten blir svekket gjennom at det blir etablert ulik forvaltningspraksis på forskjellige steder i landet.

Ved siden av Input-legitimitet har vi også Outcome -og Output-legitimitet. Her oppnår man legitimitet gjennom å komme fram til løsninger som er i tråd med folk sine behov, interesser

og normer (Amdam R. , 2011, s. 60). Output legitimitet er preget av instrumentell logikk, der man er mest opptatt av det endelige resultatet som kommer ut av prosessene. I Outcome-legitimitet er det viktig at selve prosessen gjennom kommunikativ logikk bidrar til mer demokratiske, rettferdige og gjennomsiktede prosesser og løsninger.

4.6 Legitimitetstrappa

De ulike formene for legitimitet kan knyttes sammen med ulike former for planlegging i det Amdam (2011) beskriver som legitimitetstrappa. Denne trappa tar for seg en legitimerende og kapasitetsbyggende planleggingsprosess, der det er fire former for planlegging som utgjør trinnene i legitimitetstrappa. Disse fire formene er institusjonell planlegging, strategisk planlegging, taktisk planlegging og operativ planlegging. Institusjonell planlegging er styrt av den instrumentelle logikken der overordna krav og rammer legger føring for planleggingen. Strategisk planlegging handler om mobilisering og hvordan man kan få til endring ut i fra felles mål. Taktisk planlegging dreier seg om å koordinere og organisere virksomheten for å kunne nå målene. Her vil prioritering av ressurser og oppfølging av vedtak være en sentral del av planleggingen. Operativ planlegging har som formål å gjennomføre planene gjennom konkrete tiltak og handlingsplaner for gjennomføring.

Former for legitimitet	Pragmatiske diskursar Pragmatisk legitimitet	Politisk/etiske diskursar Kognitiv Legitimitet	Moralske diskursar Normativ legitimitet	Juridiske diskursar Regulativ eller legal legitimitet
Former for planlegging	Planlegging er nyttig	Planlegging er erkjent	Planlegging er akseptert	Planlegging er lovleg
Institusjonell planlegging og kontekstvariabelen				
Strategisk planlegging og mobiliseringsvariabelen				
Taktisk planlegging og organiseringsvariabelen				
Operativ planlegging og gjennomføringsvariabelen				

Figur 2: Kommuneplanleggingas legitimitet (Amdam R. , 2011, s. 72)

Legitimitetstrappa illustrerer hvordan de ulike planleggingsformene er påvirket av regulative, normative, kognitive og pragmatiske mekanismer. Disse mekanismene avgjør hvor stor grad av legitimitet de ulike planleggingsprosessene oppnår. Amdam (2011) argumenterer med at den pragmatiske legitimiteten henger sammen med den operative planlegginga. Dette handler om i hvilken grad arbeidet oppleves som nyttig for aktørene. Videre vil den kognitive planlegginga være koblet til den taktiske planlegginga, og i hvilken grad dette arbeidet har faglig og politisk forankring. Den normative legitimiteten, som handler om hvordan arbeidet er akseptert, vil være knyttet til den strategiske planleggingen. Til slutt har vi den regulative og legale legitimiteten som er koblet til den institusjonelle planlegginga, men som også er en grunnleggende ramme i hele legitimitetstrappa.

I følge Amdam må alle trinnene i trappa, det vil si alle planleggingsprosessene, fungere som en legitimerende og kapasitetsbyggende prosess. Jo flere trinn i trappa man kan fylle, jo større institusjonell kapital vil man kunne oppnå. Jeg vil nå gå nærmere inn på hvordan de ulike planleggingsprosessene vil kunne oppnå institusjonell kapital og institusjonell kapasitetsbygging.

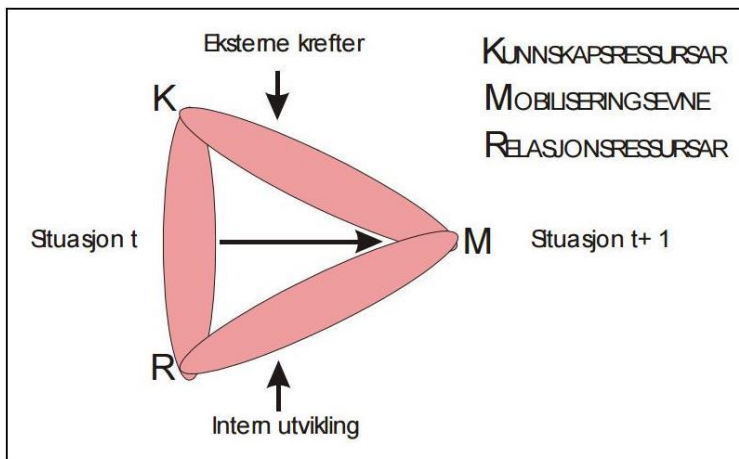
4.7 Institusjonell kapital og institusjonell kapasitetsbygging

Innen legitimitetsteori blir det skilt mellom to retninger, der vi på den ene siden har Max Weber som legger til grunn at autoriteten til staten er avhengig av at man kan rettferdiggjøre sine valg med utgangspunkt i kostnadskalkulering og instrumentell nytteverdi.

Meningsytringer og demokrati blir her mindre viktig enn output-og outcome av prosessen. På den andre siden har vi blant annet teoriene til Jürgen Habermas, som mener at nøkkelen til legitimitet ligger i åpne og kommunikative prosesser. Habermas mener at man ikke kan påtvinge en kommunikativ logikk på aktørene, men at dette skal komme fram gjennom tvangsfrie diskurser og ideelle samtaler der det er maktlikevekt mellom aktørene og der man må argumentere for sine synspunkt i diskusjonene (Amdam & Amdam, 2006, s. 175). Disse tankene har blitt videreført innen New public management, der ansvaret for egen utvikling blir desentralisert og blant annet lagt på små lokalsamfunn. Disse får større autonomi i planleggingsprosessene, og det blir lagt vekt på i hvilken grad man har en institusjonell kapasitet, det vil si en evne til å mobilisere egne ressurser for å møte både trusler og muligheter utenfra (Amdam R. , 2011, s. 62). Evne til å mobilisere egne ressurser og å kunne få med andre i prosessene avhenger også om man har sosial kapital. Sosial kapital innebærer at man gjennom tillitt, normer og nettverk får til samhandling som gjør at man kan løse felles oppgaver (Amdam R. , 2005, s. 132). Videre er planlegging og partnerskap viktig for å kunne bygge den institusjonelle kapasiteten, men partnerskap kan også redusere makta til de folkevalgte og skape små eliter som kan være en trussel for lokaldemokratiet (Amdam R. , 2011, s. 62).

Amdam viser til Healey, Madanapour og Maghales (Amdam R. , 2011, s. 63), som peker på at institusjonell kapital er en forutsetning for utvikling, der evne til innovasjon og nytenkning er avgjørende for den institusjonelle kapitalen. I følge Healey inngår det tre element i den institusjonelle kapitalen som hun kaller kunnskapsressurser, relasjonsressurser og mobiliseringskapasitet. I kunnskapsressurser ligger evnen til innovasjon, refleksjon og læring gjennom tilgang til kunnskap og kompetanse. Med relasjonsressurser menes samarbeid mellom ulike aktører gjennom blant annet partnerskap, nettverk og prosesser.

Evnen til å utnytte kunnskaps- og relasjonsressursen ligger i mobiliseringskapasiteten.

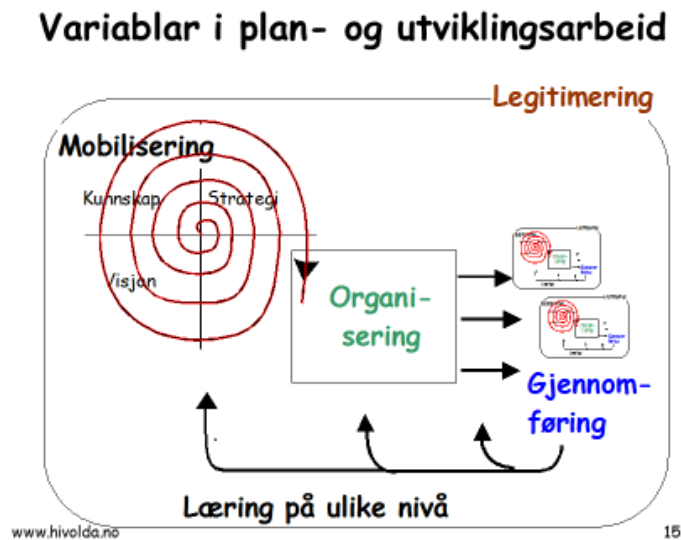
Figur 3: Institusjonell kapital (Amdam R. , 2005, s. 134)

Den institusjonelle kapitalen er da summen av kunnskaps – og relasjonsressursen som igjen påvirker mobiliseringsressursen. Som det fremgår av figuren vil disse elementene også bli påvirket av situasjonen eller konteksten, i tillegg til intern utvikling og eksterne krefter.

Nøkkelen til å få en sterk institusjonell kapital ligger ifølge Amdam og Healey i evnen til å få med seg hele lokalsamfunnet i innovative utviklingsprosesser, med sosiale strukturer som støtter opp under og formidler nye ideer og initiativ, samt at man har en fleksibel institusjonell struktur med et godt fungerende samarbeid og stor grad av samhandling.

4.8 Variabler i plan- og utviklingsarbeid

For å få fram hvordan man kan få til dynamiske og legitimerende prosesser i arbeidet med utvikling og nyskaping, vil jeg ta utgangspunkt i Amdam sin modell som viser ulike variabler i plan- og utviklingsarbeid.

Figur 4: Variablar i plan- og utviklingsarbeid – presentasjon IPA301 (Amdam R. , 2017, s. 15)

Variablene i plan og- og utviklingsarbeid er mobilisering, organisering, gjennomføring og læring. Modellen viser gangen i en legitimerende prosess, der man gjennom mobilisering kommer fram til en strategi som fører fram til organisering og gjennomføring. Strategisk planlegging er ifølge Amdam (2011) et viktig redskap for å få til mobilisering for å kunne jobbe mot felles mål. Plan- og utviklingsarbeid innebærer endringsprosesser med kontinuerlig evaluering og læring på ulike nivå. Det er en dynamisk prosess der man hele tiden må gjøre justeringer for å oppnå ønsket resultat.

4.8.1 Mobiliseringsvariabelen

Mobiliseringsvariabelen handler om å aktivere og samle individer til fremme både kollektive og individuelle handlinger (Amdam & Amdam, 2006, s. 188).

Mobilisering i bygdesamfunn kan ofte starte med enkeltpersoner og etterhvert bygges opp til nettverk som kan få betydelig politisk makt og gjennomslagskraft. Selv om en mobiliseringsprosess kan starte med enkeltpersoner vil den ikke få skikkelig gjennomslagskraft før den får oppslutning fra flere aktører. Mobilisering kan være en strategi for mindre lokalsamfunn til å komme fra en passiv situasjon til aktivitet som kan påvirke egen evne til å utnytte og snu negative trender. Det vil være helt vesentlig å kunne samle seg om en politisk dagsorden og bygge opp en kollektiv handlingskapasitet som kan fremme utviklingen i lokalsamfunnet (Amdam R. , 2005, s. 84).

Aktiv deltakelse og innbyggerne som tar ansvar for sin egen situasjon vil kunne styrke fellesskap og felles oppfatninger om hva som er utfordringene i lokalsamfunnet. Det er viktig å få forståelse for sammenhenger mellom lokal og storsamfunnet, og hvordan man kan påvirke de ulike prosessene. Gjennom kommunikative prosesser kan man få til diskusjoner og skape engasjement som samler ulike aktører i lokalsamfunnet. Mobiliseringen vil dermed kunne føre til et felles engasjement og samhandling, der privatpersoner, organisasjoner, næringsliv og lokalpolitikere samarbeider for å nå felles mål. Et viktig formål med mobiliseringen er å danne allianser og nettverk som kan skape en sosial makt som etter hvert kan bli en reell politisk makt. Dette kan ta lang tid, men en vellykket mobilisering kan likevel få i gang omfattende endringer og gi legitimitet til utviklingsarbeid, og samtidig stimulere til endring i organisasjonsstruktur-, kultur og prosesser i lokalsamfunnet (Amdam & Amdam s.80).

Det er viktig at mobiliseringen blir en demokratisk og offentlig prosess. Det er en fare for at mobiliseringen kan bli en manipuleringsprosess, der en eller flere personer får dominere prosessen og definerer rammene uten at det har vært en åpen diskusjon rundt dette. Da vil man kunne få skeive maktstrukturer der de med mye politisk makt kan manipulere de som har mindre gjennomslagskraft. Den ideelle mobiliseringsprosessen vil være tuftet på diskursive demokrati der det er åpenhet for meningsbryting og argumentasjon, i tråd med Habermas sine teorier om den tvangsfrie diskurs (Amdam & Amdam, 2006 s.188).

4.8.2 Organiseringsvariabelen

Etter at man har mobilisert for endring er det viktig å rigge seg for handling og de tiltak som skal iverksettes. Organisering vil gi et grunnlag og en plan for handling. Organiseringsvariabelen handler om hvordan man kan få til samhandling mellom ulike

aktører gjennom individuelle og kollektive handlinger. Organiseringen er avgjørende på hvordan man får til samarbeid mellom ulike organisasjoner, det offentlige apparatet, privat næringsliv og det sivile samfunnet. Måten man organiserer seg i endringsprosesser vil også avgjøre om man oppnår legitimitet, både fra involverte parter men og fra samfunnet rundt.

Organiseringsvariabelen dreier seg også om hvordan man planlegger og tilrettelegger for nyskapende og innovativ virksomhet. Det vil samtidig være vanskelig å skille mellom organisering og gjennomføring ved innovativ virksomhet, fordi organisering og planlegging vil være en del av gjennomføring av handlingen (Amdam & Veggeland, 1998, s. 170).

4.8.3 Gjennomføringsvariabelen

Gjennomføringsvariabelen handler om handlingskapasitet og utholdenhet. Handlingskapasitet gjennom evne til å omdanne visjoner, ideer og ny kunnskap gjennom samhandling med ulike aktører. Fra ord til handling. Gjennomføringen av handlingene bør være i tråd med intensjonen og utgangspunktet for mobiliseringen. For å oppnå dette må organisasjonen ha legitimitet, det må være en aksept for avgjørelsene som blir tatt, og det må være tilstrekkelig grad av kontroll og transparens i prosessene (Amdam & Amdam, 2006).

Videre handler evne til gjennomføring om tilgang til kapital, både økonomisk kapital og humankapital. For å holde virksomheten i gang er man avhengig av økonomiske bidrag og inntekter, men også ressurspersoner som i ulik grad bidrar med sin kompetanse og innsats.

Endringsprosesser kan ofte være langvarige prosesser. Derfor er utholdenhet en viktig del av gjennomføringsvariabelen. Utholdenhet i form av evne til å holde initiativet oppe over tid og evne til å takle motstand. For å få til dette trenger man en eller flere ildsjeler med personlige egenskaper og individuelt initiativ som får til samhandling. En ildsjel er en samfunnsentreprenør, der personlige egenskaper er avgjørende for om han eller hun vil lykkes i å skape legitimitet i endringsprosessene.

4.8.4 Læringsvariabelen

Læringsvariabelen handler om å få kunnskap gjennom handlinger og aktiviteter, der man gjennom sine erfaringer kan oppnå en erkjennelse av situasjonen og hva som har fungert og hva som ikke har fungert. Læring er en kontinuerlig prosess og den foregår på ulike nivå. Gjennom å bringe inn flere personer i kollektive sosiale læringsprosesser kan man gjennom

kritisk refleksjon over hendelser og handlinger oppnå ny erkjenning av hvilke tiltak og virkemidler som skal til for å endring og utvikling. Evaluering underveis vil igjen kunne føre til endringer og nye handlinger og tiltak (Amdam & Amdam, 2006, s. 223). Gjennom denne prosessen kan man få satt ting på den politiske dagsordenen, og man kan oppnå reell makt til å gjennomføre endringer eller påvirke beslutninger. Amdam (2005) kaller dette den kommunikative fornuften, eller dialogmåten å arbeide på.

Figur 5: Dialogmåten å arbeide på – presentasjon IPA301 (Amdam R. , 2017)

Dette er en kommunikativ form for planlegging der man også må ha en god strategi for hvordan man skal få til endringer. Videre må man organisere tiltakene som kan føre til endringer og ikke minst fullføre dette ved å gjennomføre av tiltakene. Alle elementene i modellen er kjedet sammen, og man må underveis ha evaluering av prosessene for å oppnå læring på ulike nivå (Amdam R. , 2005, s. 117).

4.9 Dugnadsmetoden

For å konkretisere de ulike variablene i plan- og utviklingsarbeid kan det være nyttig å ta utgangspunkt i dugnadsmetoden. Dugnadsmetoden er et virkemiddel for å kunne påvirke de ulike variablene, og for å endre maktstrukturen gjennom kommunikative prosesser (Amdam & Amdam, 2006, s. 245).

De ulike fasene i dugnadsmetoden er sammenfallende med variablene i plan- og utviklingsarbeid, og viderefører disse. Det er enkelte ting som blir ytterligere utdypet og som kjennetegner dugnadsmetoden. Det ene er behovet for å skape dialog i grupper på allmøter og lignende. Bred deltakelse er sentralt, og derfor er det viktig å skape arenaer som bidrar til

informasjon, erfaringsutveksling og planlegging. Typiske arenaer er allmøter, og sentralt i slike møter er tenkedugnader der man kan oppfordre deltakerne til kreativitet og nye ideer. Det er viktig å strukturere gruppearbeidet slik at det ikke bare blir plenumsdiskusjoner. På den måten unngår man at enkeltpersoner eller noen ledere får dominere stormøtene (Amdam & Amdam, 1990).

Et annet kjennetegn ved dugnadsmetoden er viktigheten av å styrke nettverket mellom sentrale aktører. Dette for å skape bred mobilisering i lokalsamfunnet der man i felleskap blir enige om felles mål og verdier som gir grunnlag for felles handling. Disse målene og verdiene må også formidles til media og være med å sette fokus i den offentlige debatten. Planprosessen i dugnadsmetoden må fungere nedenfra og opp, der befolkningen selv er innholdsleverandører og setter dagsorden for drøftingene. Gjennom disse drøftingene må det velges ut noen strategiske satsningsområder og lokalsamfunnet må jobbe for å få innvirkning i prosessene som kan føre til endring (Amdam & Amdam, 2006, ss. 245-263).

4.10 Oppsummering

Jeg har i dette kapitlet sett nærmere på hvordan samfunnsentreprenører og ildsjeler spiller en viktig rolle i å skape utvikling og innovasjon i bygdesamfunn. Evne til å engasjere og mobilisere er en helt sentral egenskap for å kunne danne nettverk og skape samhandling mellom ulike aktører i lokalsamfunnet. Gjennom nettverksbygging og samhandling kan man også oppnå legitimitet og lokal forankring for mobiliseringen. Jeg har også sett på hvor viktig skolen er som institusjon i lokalsamfunnet og at det ofte er stor vilje til å kjempe for denne. Videre har jeg gjort rede for hvordan planleggingsprosesser kan ta utgangspunkt i instrumentell eller kommunikativ logikk. Kommunikativ logikk er et viktig virkemiddel i for å få legitimitet i mobiliseringsprosessene, som ofte er utløst fra en ytre trussel som lokalbefolkningen kan samle seg mot. Samtidig er det offentlige legitimitet ofte knyttet til en instrumentell logikk der legitimiteten ligger beslutninger som er basert på i fakta og regulative vurderinger. Mange endringsprosesser skjer i møtet mellom nedenfra-opp engasjement (bottom-up) og ovenfra-ned (top-down) styring. Det er i dette møtet man kan skaffe seg handlingskapasitet eller Empowerment til å få til gode og varige endringsprosesser.

Jeg har også gått igjennom variablene i plan- og utviklingsarbeid, og knyttet disse opp imot de ulike faktorene i legitimitetstrappa. Sammen med dugnadsmetoden legger variablene grunnlaget for empiri- og drøftingsdelen senere i oppgaven.

5 Metode

5.1 Vitenskapsteoretisk tilnærming

Samfunnsvitenskap handler om å finne, forstå og forklare sosiale fenomener. Det dreier seg om å finne ut hvorfor vi handler vi slik vi gjør, og hva slags innvirkning relasjoner og samspill mellom mennesker har på vårt handlemønster (Skog, 2015, s. 22). Et vanlig utgangspunkt i samfunnsvitenskapelig forskning er å undersøke hvilke ytre faktorer som påvirker de ulike prosessene. Kritisk realisme er en retning innen vitenskapsteorien som tar utgangspunkt i at endringer i samfunnet er kontekstavhengig. Det vil si at det som skjer er avhengig av individenes hensikter og handlinger, og er underlagt strukturene i omgivelsene (Denscombe, 2010, s. 125). Kritisk realisme tar for seg samfunnsstyrte endringer, og vi kan relatere mye av dette til forskning som omhandler lokalsamfunn og bygdeutvikling. Den utløsende faktoren for endringsprosesser i lokalsamfunn er ofte ytre påvirkning og styring utenfra. Aktørene sine handlinger blir igjen påvirket av dette (Villa & Haugen, 2016). Lucky Næroset handlet om at befolkningen responderte på en ytre påvirkning gjennom å mobilisere for å kunne endre et vedtak om å legge ned skolen. Jeg finner det derfor naturlig å plassere dette studiet i en vitenskapsteoretisk retning som kommer inn under kritisk realisme.

5.2 Valg av metode

I en samfunnsvitenskapelig oppgave er det viktig å velge en eller flere metoder som er hensiktsmessig for å kunne finne svar på de ulike problemstillingene man har. Hva er det man ønsker å finne ut, og hvilke spørsmål vil man ha svar på? I denne oppgaven har jeg prøvd å formidle historien om Lucky Næroset. Jeg har undersøkt hvordan dette prosjektet har tatt form, hvilke erfaringer de ulike aktørene gjorde seg, og hvordan samspillet mellom de ulike aktørene var. Lucky Næroset fikk stor oppmerksomhet både nasjonalt og til dels internasjonalt. Hva var hemmeligheten? Hva lyktes de med og hva lyktes de ikke med? Jeg vil støtte meg til relevant teori, og se om det er noe vi kan lære av dette, og hva som eventuelt kan overføres til andre bygdesamfunn eller andre arenaer der mobiliseringsprosesser er avgjørende for utvikling og vekst. Dette vil jeg prøve å få svar på gjennom den overordna problemstillingen i oppgaven:

Hvordan foregikk mobiliseringen i Næroset, og i hvilken grad fikk Lucky Næroset legitimitet i kampen for å redde skolen?

For å få svar på problemstillingen og de underliggende forskningsspørsmålene som ble presentert tidligere i oppgaven har jeg gjort noen valg i forskningsprosessen. For å få et best mulig resultat som inneholder høy nok kvalitet både med tanke på reliabilitet og validitet er det viktig å finne et egna og relevant forskningsdesign. Et viktig utgangspunkt er at metode for datainnsamling og analyse må være hensiktsmessig i forhold til tema og problemstilling.

5.2.1 Case-studier og generalisering

Jeg har valgt å kalle studiet av Lucky Næroset et Casestudie. I dette ligger det at jeg undersøker ett tilfelle (case) der jeg ønsker avdekke et spesielt sett med hendelser som er avgrensa i tid og rom og utført i sin naturlige kontekst. Case-studiet er et empirisk basert studie som bygger på datainnsamling, kvantitativt og kvalitativt, der man prøver å få fram mest mulig informasjon om caset. Hensikten er å prøve å forstå og forklare sammenhenger ved å vise hvordan ting har skjedd (Andersen, 2012, s. 66). Et Case-studie har som mange andre samfunnsvitenskapelige studier sine styrker og sine svakheter. En styrke kan være at man gjennom studiet kan utvikle en dypere forståelse for det man studerer, og at caset sin unike historie kan være vitenskapelig interessant i seg selv (Grønmo, 2004, s. 90). En svakhet kan handle om i hvilken grad dette er representativt for andre, og om case-studier i det hele tatt gir rom for generalisering.

Like viktig som å finne resultater som kan gi grunnlag for generalisering, har min motivasjon vært et ønske om å lære mer om den unike historien til LN, og å få fram fortellingen og erfaringene fra de som var involvert. Dette er et studie av ett enkelt case, der jeg ikke har hatt til hensikt å sammenligne med andre for å finne fellestrekk. Ved enkeltstudier er det vanlig å skille mellom A-teoretiske case-studier og teoretisk fortolkende studier. Felles for disse er at det er interessen for det som skal studeres som er motiveringsfaktoren, heller enn ønsket om å utvikle generelle innsikter. A-teoretiske studier er mest opptatt av den unike historien, mens de teoretisk fortolkende studiene trekker inn generell innsikt og teorier for å forklare det som studeres (Andersen, 2012, s. 61).

Enkeltstudier kan brukes til å forstå prosesser og prøve ut hypoteser, for å presisere eller teste en teori. Enkeltstudier er imidlertid ikke så godt egnet til å etablere årsaksforklaringer (Andersen, 2012, s. 66). Mitt utgangspunkt for forske på Lucky Næroset er A-teoretisk. Jeg har vært opptatt av den unike historien til LN og hvilke prosesser som har foregått i samspillet mellom de ulike aktørene. Likevel kan denne typen studier gi grunnlag for en teoretisk

generalisering, og jeg forsøker å knytte dette mine funn opp mot relevant teori. Gjennom induktiv teoriutvikling kan jeg undersøke om det er egenskaper med dette prosjektet som gir grunnlag for læring, som igjen kan videreføres til andre lokalsamfunn med et lignende utgangspunkt.

Case-studier er som regel en induktiv metode der teorier og hypoteser kommer fram underveis i prosessen. Hensikten med induktive Case-studier kan være å trekke ut essensen av komplekse sammenhenger, uten krav om gyldighet for andre beslektede caser. Case-studier kan imidlertid også være et utgangspunkt for begrepsutvikling og hypotese generering med varierende grad av generalitet. Dette vil være i tråd med «Grounded Theory»-tradisjonen (Andersen, 2012, s. 22). Enkeltstudier kan brukes til å forstå prosesser og prøve ut hypoteseprøving for å presisere eller utprøve en teori. De er derimot ikke så godt egnet til å etablere årsaksforklaringer.

Om et Case-studie som Lucky Næroset er representativt for andre vil være avhengig av den teoretiske tolkingen og vurdering av hvordan ulike variabler påvirker resultatet. Her vil analysen kunne vise hvordan komplekse prosesser får ulike utfall og hvordan aktørene opplever sin rolle. Dette kalles induktiv teoriutvikling, der formålet er å trekke ut essensen av erfaringene, for så å prøve å bygge opp en teoretisk forståelse ut ifra de empiriske analysene (Skog, 2015, s. 38).

5.3 Innsamling av data

Innsamling av data har i all hovedsak blitt utført gjennom kvalitative intervjuer. Grunnen til at jeg hatt hovedfokus på kvalitative intervjuer og ikke kvantitative metoder er at formålet med studiet har vært å få fram historien om Lucky Næroset basert på informantenes egne erfaringer og refleksjoner rundt dette, samt å få oversikt over konkrete handlinger og samspill mellom de ulike aktørene i Lucky Næroset. Noe av det viktigste for meg har derfor vært å prøve å få et innblikk i hvorfor informantene har handlet som de har gjort, og hva som har vært de bakenforliggende årsakene til handlingene. En annen viktig grunn til at jeg valgte å gjennomføre intervju var at jeg ønsket å få fram de personlige historiene til de som var involvert i Lucky Næroset. Videre ønsket jeg å få fram noen tanker og refleksjoner om resultatene av LN og om det var mulig å se noen spor av dette i dag.

Ved siden av intervju har jeg brukt litteratur som er utgitt om LN, nettsider, presseoppslag og andre former for mediedekning, deriblant filmklipp og andre publiseringer i sosiale medier.

Jeg har foretatt egne observasjoner blant annet ved flere kjøreturer gjennom Næroset, der jeg også har stoppet for ta de ulike installasjonene i nærmere øyesyn. Jeg har også handlet i nærbutikken og kjent på stemningen i kafeen. På denne måten har jeg tilegnet meg kunnskap utover det jeg har kunnet lese meg til før jeg gjennomførte intervjuene. I tillegg til dette har jeg hentet inn noe grunnlagsdata som kommunestatistikk og annen informasjon fra offentlige kilder. Jeg har i så måte også benyttet meg av kvantitative metoder, og på den måten fått en metodetriangulering gjennom å kombinere kvalitative og kvantitative metoder (Denscombe, 2010, s. 147), selv om den kvantitative biten kun var ment som supplerende informasjon.

Med utgangspunkt i intervju av informanter, samt bruken av ulike kilder har jeg forsøkt å systematisere materialet etter Amdam sine variabler i plan- og utviklingsarbeid. Jeg starter med bakgrunnen for prosjektet for så å se nærmere på mobilisering, organisering, gjennomføring og læring. Sammenfattet vil dette gi et bilde av caset Lucy Næroset.

Tidslinjen går fra oppstart i 1999 til dagens dato, selv om aktiviteten ikke har vært så stor de siste årene. Jeg har hatt hovedfokus på kvalitative intervjuer og personlige historier, støttet av kvantitativt materiale slik som statistikk og offentlig informasjon. Jeg har brukt en intervjuguide som støtte i intervjuene, men siden jeg her har utført et A-historisk case-studie har jeg latt informantene fortelle sin historie uten å være for opptatt av rammene. Mange av aktivitetene som ellers har foregått i regi av Lucky Næroset er også godt dokumentert og jeg har hentet en god del informasjon om dette i ulike avisoppslag og artikler.

5.3.1 Valg av respondenter og gjennomføring av intervju

Det er skrevet mye om Lucky Næroset, både gjennom utallige presseoppslag, og i ulike nettsider som enten er startet og driftet av initiativtakerne bak LN, eller av andre som viser til historien. I tillegg har prosjektlederen og gründeren bak LN gitt ut bok der deler av innholdet beskriver historien om LN. Det var derfor naturlig å ta første kontakt med prosjektlederen for å få til et intervju. Gjennom han fikk jeg også tips om andre aktuelle informanter som det kunne være nyttig å snakke med. Prosjektlederen fungerte på den måten som en portvakt eller gatekeeper (Denscombe, 2010, s. 46), ikke i form av en som tillot eller hindret kontakt med andre informanter, men heller i form av å tipse om flere aktuelle informanter som kunne bidra til undersøkelsene. Ved å bli tipset av prosjektleder om aktuelle informanter ville det være en fare for at jeg fikk en litt ensidig framstilling av historien. Samtidig var han åpen på at det var flere som hadde hatt ulik oppfatning om prosjektet og jeg fikk navn på personer som kunne

belyse saken fra flere sider. Jeg vurderte derfor at de informantene jeg ble tipset om ville gi et balansert bilde av historien, samtidig som at jeg også stod fritt til å kontakte andre. Jeg gjorde i så måte et strategisk utvalg der jeg valgte ut informanter jeg mente ville gi et helhetlig bilde og som fikk fram ulike sider av prosessen.

Jeg tok kontakt med flere aktuelle informanter og jeg fikk gjennomført intervju med åtte personer som hadde ulik tilknytning til LN. Informantene bestod av initiativtakere og medlemmer av «regjeringen» på Lucky Næroset, representanter fra lokalt næringsliv, tidligere rektor på Fagernes skole og tidligere ordfører i Ringsaker kommune. Jeg hadde også et par andre avtaler som av ulike grunner ikke ble noe av, men jeg vurderte det slik at antall og utvalget av informanter var tilstrekkelig til å formidle historien om Lucky Næroset i henhold til hva jeg ønsket å finne svar på i min problemstilling.

Informantene ble først kontaktet over telefon, deretter via e-post der det var lagt ved mer informasjon om oppgaven og problemstillingen, og et samtykkeskjema. Informantene ble også informert om at selv om de ikke ble navngitt i oppgaven ville de være mulig å identifisere på bakgrunn av deres roller i LN og i kommunen, samt tidligere medieoppmerksomhet der navn, roller og bilder var publisert. Seks av intervjuene ble gjennomført med personlig møte og to av intervjuene ble gjennomført over telefon. De personlige intervjuene ble alle gjennomført i løpet av en uke i desember 2017. Det ble gjort opptak av intervjuene med personlig oppmøte og disse opptakene ble transkribert i etterkant. Opptakene ble tatt opp via en app på Iphone og deretter lagret i en passordsikret skytjeneste. Opptakene vil bli slettet etter at oppgaven er ferdigstilt og den er endelig sensurert. De informantene som ønsket det fikk lese gjennom transkriberingen og mulighet til å komme med kommentarer eller rettelser. Telefonintervjuene ble gjennomført i løpet av våren 2018. Disse ble ikke tatt opp på bånd, men det ble tatt notater som ble renskrevet umiddelbart etter at intervjuene var gjennomført. Intervjuguiden ble ikke benyttet i like stor grad i telefonintervjuene. Årsaken til dette var først og fremst at jeg hadde kommet ganske langt i arbeidet med analysen av de tidligere intervjuene og at jeg her var mest ute etter utfyllende og oppklarende informasjon. I etterkant av intervjuene har jeg vært i kontakt med flere av informantene på e-post for å få utfyllende informasjon og noen oppklarende opplysninger.

5.3.2 *Intervjuguide*

Før intervjuene ble det laget en intervjuguide etter oppbygging av variablene i plan- og utviklingsarbeid, og dagnadsmetoden.

Intervjuene ble gjennomført som ustrukturerte intervjuer der det ble lagt stor vekt på å la informantene fortelle sin historie. Intervjuguiden var ment brukt som rettesnor og for å holde intervjuene inne i ett spor. I gjennomføringen av intervjuene så jeg at det var vanskelig å holde seg helt til intervjuguiden, og at dette varierte veldig fra informant til informant. De fleste hadde veldig mye å fortelle, og jeg prøvde å ikke styre samtalen mer enn nødvendig. Etter hvert som informantene fortalte sin historie og formidlet sin subjektive opplevelse av denne dukket det opp nye spørsmål som det var naturlig å stille underveis. Analysen av intervjuene startet i så måte allerede under gjennomføringen av intervjuene. Informantene hadde mye på hjertet, og det kunne være vanskelig å holde seg til punktene i intervjuguiden. Jeg måtte underveis gjøre vurderinger på hvor mye jeg skulle avbryte og i hvilken grad jeg skulle lede informantene inn imot punktene i intervjuguiden. Informasjon jeg hadde fått fra andre informanter kunne også ha påvirket spørsmålene eller måten jeg stilte spørsmål på til nye informanter, men jeg forsøkte etter beste evne å ikke la denne informasjonen få påvirke intervjuene. Jeg fant ut at min viktigste oppgave å var å lytte til historien som ble fortalt, og følge opp med spørsmål som kunne gi nyttig informasjon til problemstillingen.

I etterkant av intervjuene ble de transkribert og det ble da gjort en vurdering om hvor mye som skulle tas med i oppgaven. Med bakgrunn i problemstilling og forskningsspørsmål forsøkte jeg å knytte det opp imot relevant teori, og kategorisering av data, samt utarbeidelse av empirikapittelet ble gjort i tråd med endringsvariablene: bakgrunn, mobilisering, organisering, gjennomføring og læring.

5.3.3 *Validitet og Reliabilitet*

Validitet handler om kvalitetssikring av materialet og hvor vidt dataene er gyldig for problemstillingen. Måler vi det vi sier vi måler, og får vi svar på det vi lurer på? Et annet spørsmål er om dette brukes til å generalisere, og hvor stor overføringsverdi har det til andre. Som jeg skrev i innledningen er det mange bygdesamfunn som mobiliserer for å redde skolen eller lokalsamfunnet. Sentraliseringstrenden har pågått i mange år, og Næroset er i så måte ingen spesiell bygd. Hva er det som gjør Lucky Næroset så unikt at det er grunnlag for å lage et case-studie om det? Har de gjort noe spesielt som vi kan lære noe av? Jeg har ikke hatt til

hensikt å prøve å generalisere eller dra noen konklusjoner som uten videre kan overføres til andre bygdesamfunn. Jeg har forsøkt å få fram det unike med Lucky Næroset, gjennom informantenes fortellinger og deres subjektive opplevelse av prosjektet. Jeg har likevel sett om det er grunnlag for en teoretisk generalisering. Ved å sette deres erfaringer inn i en teoretisk ramme som handler om mobilisering og endringsprosesser kan det hende at vi kan hente ut noe som kan overføres til andre bygdesamfunn som står oppe i lignende prosesser. En annen ting er hvordan man skal måle at det som ble satt i gang gjennom LN har gitt resultater. Hvordan skal man måle at endringer som har skjedd skyldes LN eller andre forhold? Hva skyldes en naturlig utvikling over tid, og hva skyldes hyttesatsningen i området rundt Sjusjøen? Dette handler om validitet og om vi måler det vi sier at vi måler, og om vi får svar på det vi lurer på.

Reliabilitet handler påliteligheten til informasjonen som er samlet inn og hvordan denne informasjonen blir behandlet. Det handler blant annet om i hvilken grad studiet kan etterprøves og om funnene kan gi grunnlag for generalisering. Det stiller krav til forskeren sin behandling av data og tolkningen av disse, personlige preferanser og evne til å ta en profesjonell og objektiv forskerrolle. Utvalget av informanter og annen innhenting av data vil også kunne påvirke reliabiliteten. Et kvalitativt studie vil kunne styrke reliabiliteten ved å benytte seg av metodetriangulering, der man støtter opp kvalitative intervjuer med data fra andre kilder, slik som statistikk, artikler og andre intervjuer som er publisert om caset.

Et viktig etisk dilemma som dukker opp i forbindelse med bruk av informanter er anonymisering. I og med at Lucky Næroset har fått så stor nasjonal oppmerksomhet er det vanskelig anonymisere informantene som var delaktige i prosjektet. Flere av informantene hadde offentlige roller i denne perioden, og mange søkte publisitet med både navn og bilde for å skape oppmerksomhet rundt LN. Jeg har derfor vurdert det slik at full anonymitet ikke har vært nødvendig sett i lys av caset-LN sin karakter og innhold. Jeg har likevel valgt å ikke bruke navn i oppgaven, men jeg henviser til tidligere tittel eller funksjon. Jeg vurderer det også slik at det ikke er noe som kommer fram i denne oppgaven som ikke har vært kjent for informantene eller som ikke tåler dagens lys.

En viktig faktor i spørsmålet om reliabilitet er min rolle som forsker i dette caset. Min motivasjon for å skrive om Lucky Næroset kommer av en fascinasjon over prosjektet. Jeg hadde mange ganger kjørt gjennom Næroset på vei til Sjusjøen, og jeg hadde sett alle installasjonene og påfunnene. I tillegg hadde jeg lest avisartikler, jeg hadde sett en TV2-

dokumentar om fenomenet LN, og jeg hadde lest boka til grunder og ideskaperen til LN. Det er selvsagt en fare for at jeg da er forutinntatt og forført av historien. Jeg må nok innrømme at med min bakgrunn som lærer, med fordypning i praktisk estetiske fag som musikk og drama, lett kan la meg rive med av historien og at jeg lar meg begeistre av det som har blitt gjort. Det har nok også vært drivkraften for å finne ut mer om historien. Her kan vi reflektere rundt forskerrollen og om man skal være deltaker eller tilskuer, slik som Skjervheim problematiserer dette i vitenskapsteorien (Fangen, 2011, s. 14). I hvilken grad har jeg i samtale og intervju med informantene ubevisst påvirket samtalen ut i fra mitt egen ståsted og verdisyn. Og hvordan har dette påvirket min analyse og tolkning av datamaterialet? Her dukker det også opp et etisk dilemma som handler om hvordan jeg presenterer den enkelte sin historie. Jeg må hele tiden gjøre valg og prioriteringer over hva jeg skal ta med og hva jeg skal utelate. Der har intervjuguiden vært til god hjelp, og jeg har etter beste evne forsøkt å ta med det jeg har vurdert som relevant i forhold til den overordnede problemstillingen. På samme tid har jeg forsøkt å få tak i det unike med historien til Lucky Næroset, og hva som skiller denne fra andre lokalsamfunn som mobiliserer. Hva hadde Lucky Næroset vært uten alle kreative påfunnene, og hvordan traff dette det kommunale nivået?

Dette er en krevende øvelse, men jeg tror jeg ved hjelp av teoriene og et relativt variert utvalg av informanter har klart å framstille et balansert syn på prosessene som foregikk i LN.

Dette fører oss videre til empirikapittelet der jeg har brukt kvalitative intervjuer for å få fram historien til sentrale aktører i LN, med støtte i ulike presseoppslag og andre skriftlige kilder.

6 Empiri

Empirikapittelet har til hensikt å fortelle den unike historien til Lucky Næroset, slik informantene opplevde den. Jeg har forsøkt å sammenfatte dette til en sammenhengende fortelling, strukturert etter variablene i plan- og utviklingsarbeid, og dugnadsmetoden. Disse flyter av og til over i hverandre, og det vil ikke alltid være naturlig å ha et klart skille mellom de ulike variablene. Informasjonen jeg har fått direkte fra informantene har jeg supplert med data fra ulike nettsider og avisoppslag, i tillegg til boka Prikken av Hans Chr. Medlien (2005).

Før jeg tar for meg selve historien om Lucky Næroset vil jeg først presentere de åtte informantene jeg har intervjuet og som er omtalt i dette kapittelet. Jeg har valgt å gjøre dette med funksjonstittel og ikke navn.

1. Prosjektleder og fantasiminister i Lucky Næroset (LN)
2. Fau-leder og statsminister LN
3. Oppmuntringsminister LN
4. Ny bygdeutvalgsleder fra 2009
5. Tidligere ordfører i Ringsaker
6. Tidligere rektor ved Fagernes skole
7. Kjøpmann
8. Entreprenør

6.1 Bakgrunn

Næroset er en liten bygd i Ringsaker kommune. Med i overkant av 1100 innbyggere har dette vært et sårbart lite lokalsamfunn som i mange år hadde vært truet med skolenedlegging. I 1999 ble det endelig vedtatt fra politikerne i Ringsaker at Fagernes skole med sine rundt 70 elever skulle legges ned, sammen med en rekke andre skoler rundt om blant de totalt 29 skolekretsene i kommunen. I mange år hadde FAU og bygdeutvalg kjempet mot skolenedlegging, gått i protesttog og skrevet innlegg i avisene, men til ingen nytte. Nå var det vedtatt at skolen, sammen med flere andre barneskoler i kommunen skulle legges ned. Daværende leder i FAU beskrev situasjonen som ganske motløs. De arrangerte et folkemøte i mai 1999, i likhet med de andre skolekretsene som var rammet av omstruktureringen. Møtet ble avholdt for å høre om stemninga var for eller imot nedlegging av Fagernes skole. Det store flertallet i skolekretsen stod samlet for å beholde skolen. Det var en klar oppfatning at skolen, samfunnshuset og idrettslaget er bastioner i enhver skolekrets, og hvis noe av dette skulle

forsvinne ville det være krise for bygda. Det var derfor stor oppslutning på møtet for å beholde skolen, men da møtet var ferdig var det ingen som hadde noen plan på hva som skulle skje videre. Skoleferien stod for døra og det var lite konkret på papiret ifølge FAU-lederen.

«Men i august fikk jeg en telefon, og ble fortalt om ideen til Lucky Næroset. Og at vi skulle danne vår egen fristat» - FAU-leder og kommende «statsminister»

Og det er her historien starter. Om et initiativ til å gjøre noe nytt, på en annen måte, med et annet fokus.

«Jeg er rimelig sikker på at dette skyldes at jeg var nokså fed-up av negativ tenkning og at det ville være spennende å gjøre noe helt annet» - Prosjektleder

Strategien var å skape positive, inspirerende fremtidsbilder heller enn å syte og klage.

«... hvis vi hadde fortsatt denne predikingen og svartmalingen mange nok ganger om at bygda ville blitt nedlagt, det var ingen som ville satse her da!» - Prosjektleder

Vinteren 1999 var det satt i gang et prosjekt som het «Tusen tanker tar tak», et samarbeid blant annet med 4H der barn og unge skulle komme med sine tanker om et nytt årtusen. Midt oppe i dette prosjektet ble det også bygget et tårn, kalt «De utenkte tankers tårn», et sted der fantasi og kreativitet skulle få utfolde seg. Initiativtakerne kom etterhvert på at man kunne bruke noe av denne tenkingen opp mot skoleproblematikken i Næroset. De hadde registrert at man gjennom mange år hadde kjempet for å beholde skolen og at trusselen om nedlegging lå som en mørk skygge over bygda.

Tankene om å gjøre noe helt annet, og å danne en fristat med en egen regjering ble lansert til lederen i FAU ved den nedleggingstruede skolen. Og med verdiene humor, fantasi, galskap og mot, ble ideen om fristaten Lucky Næroset født. Navnet kom som en motpol til filmen «Fucking Åmål». Denne filmen gikk på kino over hele landet i 1999, og handlet om ungdom som vokste opp i et lite og trist svensk bygdesamfunn. Ideen om Lucky Næroset kom da som et resultat at man ville snu dette på hodet:

«Så da vi tok navnet Lucky sa vi at vi skal ikke bli noen Fucking. Derfor Lucky. Da hadde vi med en gang lagt lista for ordleiken» - Prosjektleder

Omtrent samtidig med planleggingen av en ny fristat på Næroset, kom initiativtakerne over Republikken Klarelvdalen i Sverige i forbindelse med 4H-prosjektet «Tusen tanker tar tak». Klarelvdalen var en liten bygd i Sverige, som også var rammet av sentraliseringsbølgen og på samme måte som Næroset var et truet lokalsamfunn. De hadde mange fellestrekk med tankene og ideene bak Lucky Næroset, og de hadde tatt i bruk mange av de samme virkemidlene med bruk av humor, fantasi og musikalitet til å skape endring og positivisme inn i et nedleggingstruet bygdesamfunn i Sverige. I følge informantene var dette med på å styrke troen på at Lucky Næroset var en god ide for å få til endring og utvikling i Næroset. Det ble aldri noe formelt samarbeid med Klarelvdalen, men de reiste på besøk til hverandre ved et par anledninger. I løpet av hele perioden med Lucky Næroset har de hatt jevnlig kontakt, og har ifølge informantene vært til gjensidig inspirasjon for hverandre.

6.2 Mobilisering

Etter at noen få ildsjeler hadde klekket ut planen om fristaten Lucky Næroset startet arbeidet med å få med seg bygdefolket og mobilisere til kamp for å beholde skolen.

Sammen med lederen i FAU møtte prosjektlederen opp på et møte med FAU på den nedleggingstruede skolen for å lansere ideen om Lucky Næroset.

«Jeg møtte dem bort på skolen og lanserte ideen i et klasserom, tegnet på tavla for et nokså forundret FAU-styre. Vi sa der at vi ville definere hele skolekretsen som en fristat.» - Prosjektleder

Noen utvalgte personer som de mente kunne bidra på ulike måter ble deretter kontaktet med spørsmål om de kunne tenke seg å være med i regjeringen. Disse personene ble valgt ut på bakgrunn av ulike egenskaper. Det var både folk med kreative egenskaper og mye humor, men og personer som var mindre utadvendte, men som hadde sine styrker på andre områder. Til sammen dannet de et team som initiativtakerne mente kunne utfylle hverandre sine egenskaper.

Etter at tanken om en fristat var født ble det sendt ut en ganske original innkalling til et allmøte i Næroset. Innkallingen ble formet som et eventyr og var som følger:

Eventyret om hvordan en helt vanlig skolekrets ble til en ny stat

På Nærvang førstkommende søndag, **den 28.november 1999**, skjer det noe virkelig historisk på Næroset. Noe som kommer til å gi gjenlyd i vid omkrets. Noe som folk kommer til å snakke om i lang tid. Noe som kommer til å engasjere.

Og slik er eventyret, kort fortalt:

Det var en gang en skole som ble truet på livet av skumle folk med skarpe kniver og lite penger. Dette kom noen av de som styrte og stelte på skolen for øret og de tenkte at noe slikt ville de ikke være med på. Skolen, som hadde fått det vakre navnet sitt etter stedet der butikken ligger, var kjent som et svært godt sted å være og ingen hadde noen å miste.

Men fordi det ikke lenger var mange nok voksne som laget nye små til skolen ble disse som styrte og stelte enig om å finne på noe lurt.....

Lederen deres, en høyreist bonde med vidt utsyn, ba innbyggerne legge hodene i bløt, og snart dukket det opp en kar med noen merkelige tegninger og ord. Dette var oppskriften på å skaffe flere små og store til stedet mente karen.

Og som sagt så gjort.

Det ble invitert til meningsmøte på skolen det skulle kjempes for og alle klappet og sa at dette ville de være med på. Selv om det var noen uvante ord. Og selv om mange av de samme som hadde nok å gjøre fra før nå ville få enda litt mer å holde på med.

I mellomtiden hadde et par som nettopp hadde slått seg ned i bygda fått til noe annet som ingen kunne drømt om. Fordi de likte seg så godt ville de fortelle folk der de kom fra hvor fint de nå hadde fått det, og denne historien, om byfolket som flyttet til landet, snudde opp ned på hverdagen for det beskjedne stedet med butikken og skolen. Helt nye små og store strømmet til fra alle kanter, alle ville skrive om hva som skjedde og enda flere banket på dørene.

At disse fremmede ble tatt så godt imot at de reiste gladere hjem enn da de kom gjorde ikke saken verre, og snart hadde stedet fått mange nye små og store som heretter ville gå på skolen deres.

Dermed hadde det godt litt troll i ordene og tegningene man hadde klappet for, og enda flere trodde det ville bli enda morsommere å gjøre det. Derfor kom de igjen sammen og bestemte seg for å invitere alle som bodde i den vesle skolekretsen til et stort ting

Og på stortinget ville de erklære stedet som en egen stat og danne regjering, med en statsminister i spissen for 9 andre ministre. Et intimstyre ledet dette viktige arbeidet og en vakker dag stod de klare med papirene som ville gjøre enhver borger i staten, om borgeren selv ville det, til medeier i framtida. Framtida for stedet de lever og bor i. Stedet som tok skjea i sin egen hånd og nektet å sitte å se men ikke gjøre.

Og kommer du til stortinget på søndag skal du se at det hele er sant.

Og at du blir en av de som var med, den historiske dagen 28.november 1999.

(Kilde: foto av innkalling som henger på veggen i Nærvang kulturhus des.2017)

Dette ble altså starten på fristaten Lucky Næroset som ble etablert med en egen regjering på Næroset 28.november 1999. Visjonen var klar, de skulle jobbe for å beholde Fagernes skole, og de satte seg et mål om å øke fra 1170 til 1234 innbyggere. Dette ville forhåpentligvis også øke elevtallet på Fagernes skole og bidra til å redde skolen. I forkant av lanseringsmøtet for Lucky Næroset var det planlagt en del ministerposter, og disse ble valgt inn samme dag.

Dette skulle bli den harde kjernen som holdt tråden i prosjektet og drev dette framover. Etableringen av LN ble fulgt opp med ulike aktiviteter for å klare mobilisere folk til å være med, og på gjennom mediedekning nådde de også ut til folk utenom lokalsamfunnet.

«I starten lagde vi brosjyrer og vi hadde busstur rundt i bygda for å rekruttere folk, og media hang seg på, gratis markedsføring. Mange ville være med også utensbygdsfra» - Statsminister

6.3 Organisering

Fristaten Lucky Næroset var et litt annerledes bygdeutvalg som ble registrert som eget foretak, med organisasjonsnummer og med salg av andelsbrev. Etter ett år ble det litt utskiftning i regjeringen, med blant annet ny statsminister, og etterhvert hvert tok humoren og galskapen for alvor av. Etter hvert ble det 13 ministre og en rekke statssekretærer (Medlien, 2005). Blant ministrene kunne vi finne en egen fantasiminister og en helseminister. Sistnevnte hadde blant annet i oppgave å reise rundt å «helse» (dialekt) på nye innbyggere, og med seg hadde hun ei eske med luckypiller og ei rose, også kalt Nærose, (Medlien, 2005, s. 79).

Medieoppmerksomheten var enorm, men under all galskapen var det et seriøs undertone som handlet om å skape aktivitet som gjorde at bygda fikk et positivt omdømme og ble et attraktivt sted å bo.

«... takket være ordet Lucky og de valgte verdiene humor, fantasi, galskap og mot, har vi fått en ny egenart, et nytt selvbilde vi har kunnet fylle med uendelig mye moro og annerledeshet» Medlien, H.C 2005, s.79

Det ble et uttalt mål om at antall innbyggere skulle bli 1234 innen 2005. På den måten ville de sannsynligvis redde skolen fra nedlegging. Så ved å få flere innbyggere og samtidig hindre fraflytting ville skolekretsen kunne ha livets rett. Og i starten var det flere som ønsket å flytte til bygda:

«En familie med 3 unger flyttet opp fra Brumundalen på grunn av dette. Utflytta nærosing som flytta hjem. Så helt i starten i var det flere som etablerte seg i Næroset på grunn av oppmerksomheten vi fikk. Det var spesielt å flytte til Næroset» - Statsminister

Men rekruttering av nye innbyggere hadde spesielt to utfordringer. Det ene var å få folk som var nysgjerrige og syntes det var artig med alle påfunnene til å faktisk ville bosette seg der, og den andre utfordringen var at det nesten ikke fantes tilgjengelige tomter. Det var spesielt det dårlig utbygde vann- og avløpsnett på Næroset og i omliggende bygder som utgjorde det største hinderet for regulering av nye boligtomter. Informantene er av litt ulik oppfatning om hvem sitt ansvar dette var, og over hva som burde ha blitt gjort. Fra kommunen sin side ville dette kreve et så stort infrastrukturelt og økonomisk grep at dette ikke var gjort i en håndvending. De involverte fra Næroset mente kommunen kunne gjort mer for å imøtekomme behovet for å legge til rette for nye tomter, og at dette tok unødvendig lang tid.

For å få i gang prosesser med aktivitet og utvikling inviterte de politikere, representanter fra næringslivet og ulike lag og organisasjoner til å være med og bidra på ulike måter.

«Vi brukte begrepet samrørevirke. Ved å røre sammen mennesker fra ulike miljøer som virker sammen. Uten at det var noe organisert greie» - Prosjektleder

Det ble opprettet en gruppe der det ble samlet ledere fra næringsliv og ulike lag og foreninger med jevne mellomrom, for å informere og diskutere ulike planer.

«Det var veldig bra oppmøte i noen år, om det kom så mye konkret ut av det vet jeg ikke, men tanken var at hele lokalsamfunnet skulle samarbeide og dra nytte av hverandre.» - Entreprenøren

6.3.1 Samarbeid med det lokale næringslivet

Det lokale næringslivet støttet opp under Lucky Næroset i starten, gjerne i form av økonomiske midler til å sette i gang prosjekt og ulike arrangement. Næringslivsaktørene hadde ifølge informantene en lokalpatriotisk tilnærming, de ville gjøre noe for bygda si. De så at LN bidro til aktivitet som kunne sørge for lokal utvikling og sikre arbeidsplasser i framtida. Det var et godt samspill og initiativtakerne opplevde det som veldig lett å få forståelse for hva de drev med. Det var fokus på å ivareta de lokale næringsaktørene.

«Og vi inviterte de inn, og som motytelse begynte vi å by på den kompetansen vi fikk og hadde om organisasjonsutvikling, nytenkning, kreativitet og innovasjon. Vi har på den måten gitt litt tilbake med å være med i utviklingsprosesser og som sparringspartner for det lokale næringslivet. Så slik sett ble vi en ressurs for noen.»

- Oppmuntringsminister

Det ble arrangert konsert hos den lokale biloppbuggeren der flere fra næringslivet hadde bidratt økonomisk. Samtidig opplyser en informant om at det ikke var all verden av interesse fra næringslivet i starten. Det var først og fremst de som hadde tilhørighet til sentrum med matbutikken og den lokale entreprenøren i spissen som bidro aktivt. De så også verdien av LN og at en skolededleggelse ville få konsekvenser for sin egen virksomhet.

«Vi var med på oppstartsmøter, infomøter og idemøter, men jeg var ikke med i regjeringen og den biten der (...) men vi ble med som økonomiske bidragsytere i fra starten.» - Kjøpmann

Dessuten skapte all liv og røre en positiv oppmerksomhet som spesielt lokalbutikken nøt godt av. Butikken ble et viktig møtepunkt der praten gikk både mellom de lokale, men ikke minst fra tilreisende som hadde hørt om LN.

Den lokale entreprenøren ble invitert med på ekskursjon til Setskog for å se og lære om et utbyggingsprosjekt i en nedleggingstrua grend. Der ble det satt i gang bygging av leiligheter over en butikk i sentrum og dette var starten for en positiv utvikling den bygda. Målet med ekskursjonen var for å se om noe av dette kunne videreføres også i Næroset. Det ble etterhvert satt i gang planer om etablering av et sentrumsnært boligfelt med både eneboliger og leiligheter i sentrum av Næroset, men blant annet på grunn av dårlig utbygd infrastruktur ble disse planene ikke realisert i løpet av den perioden LN var mest aktive.

6.3.2 Samarbeid med kommunen og politikere

Det var varierende i hvor stor grad de greide å få med seg politikerne i kommunen. Etablering av «Fristaten Lucky Næroset» var på mange måter en ren protestaksjon mot kommunen, og den hadde som mål å få endret et politisk vedtak. Dette var også ifølge informantene et vanskelig utgangspunkt for et godt samarbeid med kommunen. Det var allikevel flere politikere som hadde sympati for aksjonen og disse ble gode støttespillere underveis. Men

informantene opplevde at samarbeidet med ordførere og kommuneadministrasjonen var vanskelig hele veien.

Arbeiderpartiet som hadde vært det ledende partiet i Ringsaker i årtier satt med ordføreren da ny skolestruktur ble vedtatt. Arbeiderpartiet var en pådriver for sentraliseringspolitikken og ifølge ordføreren la de ned 10 barneskoler på relativt kort tid som et ledd i en ny sentralisert skolestruktur. Agdermodellen, en teoretisk modell for beregning av skoletilskudd, en inntektsnøkkel som favoriserte sentrale strøk, gjorde det ifølge tidligere ordfører nødvendig å legge ned skoler. Kommunen hadde 29 barneskoler og 30.000 innbyggere. De måtte kvitte seg med 10-12 skoler for å kunne drive økonomisk forsvarlig. Det var ikke mulig å vedlikeholde og drifte alle skolene.

Fagernes skole var en av de som da måtte legges ned. På spørsmål til tidligere ordfører om ikke politikerne kunne gjøre om nedleggingsvedtaket når de så potensialet og engasjementet i bygda, ble det pekt på dilemmaet til kommunen som ved å gi etter for en liten krets også ville få problemer med alle de andre skolekretsene. Ordføreren pekte på at det var politisk flertall for nedlegging av Fagernes skole sammen med flere andre barneskoler i Ringsaker kommune. Kommunen ville heller satse på større og nye skoler som var innenfor kort bussavstand for elevene, og som ga et bedre tilbud med nye bygg og større miljø. Mange av foreldrene har ifølge ordføreren i ettertid vært veldig fornøyd med dette på vegne av sine barn.

Kommunen så også at trenden var at folk i større grad enn tidligere ville bosette seg i sentrale strøk. Derfor ble det satset med bygging av nye skoler i Moelv, Brøttum og Brummundal, samt i grenseområdene til Hamar. Dette var det ifølge ordfører en bred oppslutning om blant politikerne i Ringsaker kommune. På spørsmål om hva en skolenedlegging ville gjøre med aktiviteten som en skole tilbyr bygda for lag og organisasjoner også utenom skoletid, ble det sagt at alle steder som mistet skolen fikk tilbud om enten å kjøpe den nedlagte skolen billig eller at kommunen sørget for tilby aktivitetshaller og lignende. Dette var kommunen lovpålagt å gjøre. Den tidligere ordføreren pekte også på at det ingen steder i kommunen er mer enn 15 minutter med buss til nærmeste skole.

Lucky Næroset gjorde opprør mot vedtaket om å legge ned skolen, og gikk imot politikernes vedtak. Det var derfor viktig å skape allianser med enkelte politikere og enkelte partier som kunne snakke Næroset og bygdene sin sak.

«Vi hadde en agenda om å redde skolen og skape aktivitet i bygda. Vi skapte noen allianser med enkelte politikere og enkelte parti, som visste hva vi drev med.»

- Prosjektleder

Selv om det var et visst konfliktnivå i starten mellom LN og Ringsaker kommune var det ifølge tidligere ordfører ingen i kommunen som tok aktiv avstand fra LN.

«... vi lot de drive sitt eget løp, vi prøvde ikke å bremse» - tidligere ordfører

Men kommunen gjorde sine prioriteringer basert på behovene til Ringsaker kommune som helhet. I følge ordfører oppfattet nok LN kommunen som en større motstander enn kommunen oppfattet at LN var. Flere av informantene fra LN hevdet at kommunen ikke ønsket å bidra med midler, tilrettelegging eller oppmerksomhet, selv om LN fikk nasjonal oppmerksomhet. For LN kom det ikke som noen overraskelse at kommunen ikke var en aktiv støttespiller i starten, fordi hele konseptet med fristaten LN var et opprør mot sentralstyringa i Ringsaker kommune.

«Det ble noen kontroverser med kommunen, det at vi ble en regulær motstandsbevegelse som gikk imot kommunens skolestrukturendringsprosess. Så da havarerte relasjonen der ganske grundig» - Oppmuntringsminister

Samtidig hevdet informantene at de aldri utad omtalte kommunen eller politikerne i negative ordelag. De ønsket heller å fokusere på alt det spennende og positive som skjedde på Næroset.

På spørsmål om kommunen ble kontaktet eller invitert på møtene og i prosessene var svaret at kommunen/ordfører flere ganger ble bedt på bygdeutvalgsmøter o.l. Men ordfører på sin side opplevde at de alltid ble møtt med kritikk for å ville legge ned skolen, uten at det kom noen nye ting på bordet. Det ble lite fruktbart etterhvert å stille på møtene. Utover dette følte ordføreren at LN var passive overfor kommunen, og at de kjørte sitt eget løp.

På spørsmål til tidligere ordfører om hva kommunen gjorde for tilrettelegging for tomter, opplevde han ikke at LN tok noen spesielle initiativ for samarbeid med tanke på å lage nye reguleringsplaner. Men hovedproblemet lå i utbygging av vann og kloakk i Næroset og omliggende områder. Kommunen så fort at det ville bli kostbart å legge til rette for vann og kloakk og annen infrastruktur på Næroset. De mente at fylkeskommunen ikke ville gått med på dette fordi man ville prioritere større og mer sentrale områder.

Fra Lucky Næroset sin side var det viktig å skape allianser med de politikerne som støttet deres sak og som så verdien i å beholde skolen og aktiviteten i bygda. Disse politikerne var naturlig nok fra de mer distriktsvennlige partiene, som Senterpartiet og Venstre.

Initiativtakerne forteller at de hadde god dialog med enkelte politikere. Men samtidig var det noen politikere som syntes LN stilte Ringsaker i et rart lys, og at det kunne bli krevende for ordfører som var på ulike konferanser rundt om i landet, der det var flere som hadde hørt om Lucky Næroset enn om Ringsaker kommune.

6.3.3 Samarbeid med skolen

Flere av informantene fortalte at samarbeidet med skolen kom litt i bakgrunnen, selv om hele prosjektet opprinnelig handlet om å redde skolen. Det var stort sett gjennom FAU det var kontakt, og det var personavhengig hvor mye representantene engasjerte seg. Tidligere rektor på skolen fortalte at han i flere møter med skoleeier og kommune snakket skolen sin sak. Lucky Næroset jobbet ifølge rektor ikke bare for egen skole, men samarbeidet også med de andre bygdene.

«Det var viktig for dem at ikke Fagernes skole skulle overleve på de andres bekostning.» - tidligere rektor

Utover dette hadde verken rektor eller lærerne på skolen noen spesielt aktiv rolle i Lucky Næroset. De fleste lærerne som arbeidet på skolen bodde selv ikke i Næroset og hadde ikke samme tilhørighet som elevene og foreldrene. Skolen og elevene deltok likevel på ulike arrangement og aktiviteter. Det kunne være alt fra å bli med en av bøndene på slakting, som igjen bidro til lære om kjøttbehandling og matlaging, til utforming av snø-skulpturpark i sentrum der elevene ble invitert til å lage store snø-skulpturer med god hjelp av lokalbefolkningen som hadde tilrettelagt for dette på forhånd. I følge tidligere rektor opplevde skolen Lucky Næroset som noe positivt som gav energi og framtidshåp til bygda og til skolen.

6.4 Gjennomføring

Lucky Næroset hadde sin storhetstid i perioden 1999 til 2008. Fra 2009 var det andre som tok over stafettpinnen, og videreføringen av Lucky Næroset ble gjort på litt andre måter. Jeg vil først ta for meg perioden fra oppstarten av fristaten Lucky Næroset fram til nytt bygdeutvalg ble videreført fra 2009.

Etter at fristaten var etablert og regjeringen og dets ministre var på plass, startet arbeidet med å få Lucky Næroset kjent både i bygda, og ikke minst utover bygdegrensene.

Det første året var å regne som en oppstartsfasen der det meste ble formalisert, og det ble noen utskiftninger i regjeringen etter hvert, blant annet ny statsminister. I følge prosjektleder var det i løpet av det andre året at galskapen tok av for fullt. Det var mange påfunn og aktiviteter som fikk oppmerksomhet fra hele landet. Ved siden av visjonen om å få 1234 innbyggere hadde LN et uttalt mål om å gi et bedre og rikere liv til de som bodde i Fagernes skolekrets. Men de hadde også et mål om å koble seg til verden omkring, og invitere naboer fra fjern og nær til å dele opplevelsene sammen med innbyggerne i Næroset. Gjennom verdiene humor, fantasi, galskap og mot ville de dyrke annerledesheten som de i neste omgang håpet ville føre til oppmerksomhet og stolthet for innbyggerne.

6.4.1 Forskjønning av Næroset

Det ble satt i gang en rekke konkrete tiltak og mye handlet om å gjøre synlige og fysiske endringer og installasjoner som folk kunne se og oppleve. Det ble lagt ned betydelig med dugnadstimer for å få til blant annet forskjønning av sentrum i Næroset.

«Det som overrasket veldig mange var at det viktigste vi gjorde etter folkemøtet 28.november, det var å vedta å få opp juletrelys i sentrum. Det førte til prat og positivitet, enkle virkemidler og visuelle uttrykk i sentrum. Senere begynte vi å jobbe med parken i sentrum, der vi lagde trollparken, der vi støpte et stort troll. Vi gjorde fysiske visuelle ting som folk kunne ha glede av. Dette ble gjort på dugnad og selvkost.» – Prosjektleder

Det ble også lagt ned et betydelig arbeid med Kanalparken og andre synlige friområder i sentrum. Hele veien var det med innslag av humor og lek med ord, som gjorde at både innbyggere og besøkende kunne trekke på smilebåndet av alle påfunnene.

Lek med ord var et viktig virkemiddel og var ifølge informantene med på å skape positivitet og oppmerksomhet. Dugnader var det mange av, men de kunne kalle dette «trillebårfestival», med egen «spa-avdeling» (som skulle spa jord), for å bryte ned det tradisjonelle og trauste. Med humor og entusiasme skapte de engasjement blant innbyggerne og det ble en positiv stemning der innbyggerne begynte å få troa på seg selv. Noe av strategien til LN var å bruke folk sine evner på best mulig måte. De opprettet et eget departement med tittelen Kan-kan departementet. Oppgaven til dette departementet var å finne ut hva folk kunne, for så å utnytte disse egenskapene og ferdighetene på best mulig måte i arbeidet med å utvikle Næroset og skape engasjement i bygda. De tok imot alle elleville tanker og ideer med åpne armer, og de prøvde å bruke folk på det de var gode på. Og med å krydre dette med humor og galskap ble det morsomt å være med og morsomt å fortelle om det til andre. I følge en av initiativtakerne handlet dette om å få vanlige folk til å gjøre ekstraordinære ting. Ved å gi folk tillit og muligheter er det mange som kan bidra med mye.

Trollet i Næroset – oktober 2016

6.4.2 Underjordisk flyplass

I 2002 ble det bygd en underjordisk flyplass med navnet «Lucky Næroset UnAirport». Ideen kom fra en skoleelev som hadde tanker om det neste århundret og hvordan de skulle skaffe flere folk til bygda. Utfordringen hadde gått til skoleelever på Fagernes skole, oppgaven var å beskrive hvordan de så for seg Næroset i år 2005. Tanken bak den underjordiske flyplassen var at når man først åpner for å få flere innbyggere, hvorfor ikke åpne opp for at det kan komme noen utenomjordiske vesener også? Og de måtte beskyttes fra å bli overkjørt av traktorer og andre skumle ting, derfor en underjordisk flyplass (Medlien, 2005, s. 80). Denne måten å tenke på var helt i tråd med verdiene til LN som var kreativitet, humor, galskap og mot. Derfor tok de ideen på alvor og valgte å bygge denne flyplassen på en rasteplass som ligger inntil hovedveien gjennom Næroset sentrum. Den underjordiske flyplassen ble en stor suksess og skapte mye oppmerksomhet. Til og med den franske storavisa Le Figaro laget i 2004 en reportasje om den underjordiske flyplassen i Næroset.

Lucky Næroset UnAirport - oktober 2016

6.4.3 Kulturhus og kafe som samlingsplass

Nærvang som er navet på kulturhuset i Næroset ble en naturlig samlingsplass. Nærvang hadde en kafe som var åpen «rett som det er», med andre ord var det nesten alltid åpent, avhengig av om det kom folk innom. Kaféen ble en møteplass og en idébase. Det var hyggelig stemning og folk som var på gjennomreise kom ofte innom for å høre fortellingene om LN. Det ble brukt mye humor og de som stod i kaféen tok ofte på seg en rolle for å understreke humoren.

«Det som var genistreken var å ta rollene, spille et spill og bruke humor som statsminister. Det ble som å være skuespillere og frigjøre seg i rollen. Det kunne være befriende for mange å kunne ta på seg en annen hatt og spille en rolle, en offentlig rolle.» - Statsminister

Kafedriften og koblingen mot Lucky Næroset ble en kombinasjon av dugnad og næring. «Lucky Mat» ble etablert og det var de som stod for kafedrift og catering. Ved å kombinere dugnad og næring var det mulig for de som var der å bruke nesten all sin tid på ting som handlet om Lucky Næroset.

«Når vi kombinerte dugnad og næring kunne vi bruke 12 timer på Nærvang, der 6 timer var næring og 6 timer med dugnad. Vi kunne ha aktivitet hele tiden.» - Statsminister

Videre foregikk det ulike arrangementer på Nærvang, alt fra revyer, og stand-up (Lucky Standup) til konserter og ulike møter knyttet til LN. Ved siden av butikken ble Nærvang et av de viktigste samlingspunktene der folk kunne møtes.

6.4.4 Medieoppmerksomhet

Mange av aktivitetene og påfunnene som kom fra Lucky Næroset fikk stor medieoppmerksomhet, både lokalt og nasjonalt, og til en viss grad internasjonalt. På spørsmål om de hadde en egen mediestrategi var svaret at det hadde de egentlig ikke, men bruken av humor og det å gjøre ting på helt andre måter gjorde at det ble interessant for flere. Et viktig grep var å bruke visuelle virkemidler. En avduking av en statue eller en artig installasjon ga oppmerksomhet med humoristisk tilsnitt, men hadde også et budskap og et seriøst bakteppe.

«Hemmeligheten tror jeg er at man har et seriøst bakteppe. Alle har sympati for bygdeutvikling og nedleggingstruede skoler.» - Prosjektleder

Dette var viktige saker å kjempe for og mange kunne kjenne seg igjen i det. Ved å krydre det med humor, galskap og fantasi, så ble det morsomt å fortelle om det og å være med på. Det ble interessant å skrive om det og artig å lese om det, og dermed vanskelig å angripe. Medieoppmerksomheten det gav gjorde også at mange kom innom for å ta galskapen og de artige påfunnene i nærmere øyesyn. Humor ufarliggjør og demper frontene selv om dette handler om helt essensielle ting for å få et lokalsamfunn til å overleve. I følge informantene brukte de veldig lite tid på å snakke om at de måtte redde skolen. De prøvde heller å få fram at Næroset var en artig bygd som var morsom å bo i. At det skjedde mye spennende og at Næroset bestod av kreative innbyggere med masse engasjement og entusiasme til å drive bygda videre.

«Hvis man fokuserer på nedlegging og svartmaling blir folk sure og man mister motet. Men ved å bruke humor og galskap åpner man en helt ny og fantastisk verden som ingen hadde forestilt seg kunne skje i et lite bygdesamfunn. Lucky Næroset ble da en fantastisk merkevare, fra ingenting. Merkevaren ble bygd opp rundt mottoet Humor, galskap, fantasi og mot. Dette hadde vi ikke greid uten visualisering, ordleik og medieoppmerksomhet» - Prosjektleder

Denne merkevaren førte til at det kom mange tilreisende til bygda for å se på alt som foregikk. Mange av de som hadde hytte på Sjusjøen stoppet innom kafeen eller butikken for å slå av en prat eller å se på installasjonene i sentrum.

«Hvis du reiste på butikken hadde alle en mening og ville prate, noen mente at vi hadde nådd en grense, mens andre ga oss klapp på skuldra og oppmuntring.»
- Statsminister

Ikke alle i Næroset var like begeistret for måten de ble framstilt på. Det var særlig en dokumentar som ble laget av TV2 som mange reagerte negativt på.

«Der ble vi framstilt som bygdetullinger, men vi som sto i det synes det var fryktelig moro. Vi hadde bygd opp en robusthet i å stå i det artige og rare. Men for andre var dette helt fryktelig at dokumentaren framstilte innbyggerne på den måten, hva skulle folk tro om de som bodde i bygda? Og det var med på å skape et skarpt skille på de som mente dette var gangbar vei, og de som mente dette bare var vas. Og det skillet finnes fortsatt i dag.» - Oppmuntringsminister

Også i en reportasje i Dagbladet går det fram i intervju med enkelte Nærosinger at det kunne bli litt i meste laget med rare påfunn og påfølgende medieoppmerksomhet (Dagbladet, 2006). Men i det store og hele mente informantene at de fleste i bygda satte pris på oppmerksomheten, og at de var stolte av å komme fra Næroset. Høydepunktet var kanskje da daværende statsminister i regjeringen (den virkelige), Kjell Magne Bondevik roste innbyggerne i Næroset for deres engasjement da han holdt sin tale til folket 1.januar 2004.

«Folk bruker humor og fantasi for å løse problemer. De kan melde om økt optimisme. Fraflyttingen har stoppet i den lille bygda (...) Takk til bygdefolket i Næroset for nytenkning og kreativitet. Vi trenger slike initiativ som styrker samhold, optimisme og omsorg for hverandre.» - Nyttårstale fra statsminister Kjell Magne Bondevik, 1.januar 2004 (Bondevik, 2004)

Langs med arbeidet for å skape utvikling og engasjement i Næroset ble det i samarbeid med Plan Norge samlet inn penger for å bygge en skole i Sierra Leone. Skolen skulle få navnet «Lucky School» og var ferdig i 2005. Bygging av skolen fikk mye medieoppmerksomhet og det lokale engasjementet i Næroset fikk på den måten også et globalt og humanitært perspektiv. Dette prosjektet var med på å gi egenverdi til den vesle bygda, og folk fikk øynene opp for at de kunne gjør en forskjell. Dette gjorde ifølge prosjektleder noe med samholdet i bygda, og det bidro til et positivt renommé utad, selv om dette ikke var intensjonen.

6.4.5 Dugnad og Næring

Etter hvert som aktivitetene og planene for Lucky Næroset vokste gav dette også muligheter for etablering av næringsvirksomhet. Gjennom all medieoppmerksomheten ble initiativtakerne bak Lucky Næroset ettertraktede foredragsholdere. Det var mange bygder og kommuner som ville høre om historien og hemmeligheten bak deres suksess. I tillegg til «Lucky mat» som var tilknyttet kafedriften på Nærvang, ble virksomheten U8 etablert i 2004. Flere av de som satt i sentrale roller i regjeringen ble nå ansatt og fikk lønn for å jobbe videre med Lucky Næroset. I følge nettstedet til Lucky Næroset var det i alt 11 personer som i 2006 hadde sin hovedinntekt knyttet til LN-satsningen (Hjemmeside i for Lucky Næroset, 2018). For initiativtakerne ble store deler av virksomheten knyttet til å holde foredrag over hele landet. På den måten skapte de inntekter og arbeidsplasser, og de bidro også til at historien om LN ble kjent over hele landet. Videre ble de involvert i ulike utviklingsprosesser i kommuner og bedrifter. Det ble etterhvert mange som ville høre mer om historien til LN, og mange

bygder og kommuner ønsket å se om de kunne lære noe av dette. De holdt foredrag og de ble invitert til å bidra i innovasjons- og utviklingsprosesser, og samspill i organisasjoner. Oppdragsgiverne var både fra privat næringsliv og offentlig sektor. Det ble gode inntekter av dette, og en del av inntektene ble tilbakeført til «dugnadskassa» ifølge informantene. Kombinering av næring og frivillighet var ifølge prosjektleder et suksesskriterium for videre drift av Lucky Næroset. Likevel ble dette et ømt punkt, og det skapte en del støy i bygda. Det var ikke alle som likte at noen tjente penger på å selge ideene om Lucky Næroset. Den nye lederen for bygdeutvalget i 2009 pekte på at flere av de som hadde lagt ned utallige timer med dugnad reagerte på at noen få skulle gjøre dette til en lønnsom virksomhet. Initiativtakerne som ble utsatt for kritikken oppgav at det til tider var belastende, særlig fordi de selv bidro med svært mange timer i dugnadsarbeid, og at de samtidig tilbakeførte mye av overskuddet fra næringsvirksomheten til «dugnadskassa». De innså samtidig at en del av problemet lå i at dette ikke ble kommunisert godt nok ut, og derfor kunne være kilde til misnøye blant flere. På samme tid var det en liten gruppe ildsjeler som stod i dette over tid, og ifølge dem selv ikke kunne ha klart det uten å kombinere næringsvirksomhet og dugnadsarbeid. Grensene for hva som var hva var utydelige, noe som var en fordel i forhold til antall timer og innsats som ble lagt ned til fellesskapet, men som også var en ulempe fordi det var vanskelig for folk utenfra å se hvor grensen gikk mellom frivillighet og næring. Enkelte kunne stille spørsmål ved hvorfor de selv skulle være med på dugnad hvis andre tjente penger på det ferdige resultatet. I følge den nye lederen for bygdeutvalget ble dette problematisert på fellesmøter, men at det var lite rom for kritiske innspill. I følge informanten kunne det virke som det var en tendens til å lukke ørene for det som ble oppfattet som motstand og kritikk til prosjektet, mens det som handlet om positive nye tanker og ideer ble applaudert. Her har naturlig nok informantene noe ulik oppfatning, men alle erkjente at økonomi var et problematisk område for prosjektet. En annen ting var oppfatningen om at det på et punkt kunne virke som det ble viktigere å selge historien om LN utad enn å jobbe mot kommunen og fokusere på det som skjedde i bygda. Mye av den profesjonelle virksomheten dreide seg om å hjelpe eller fortelle historien til andre kommuner, og det var få oppdrag knyttet til Ringsaker kommune.

«Vi har etter dette jobbet og hatt prosjekter i alle mulige kommuner, men ikke så mye i Ringsaker. Det ble nok litt for tett på, og vi var kanskje ikke helt spiselige for politikerne i egen kommune» - Oppmuntringsminister

På samme tid ble det trukket fram at selv om innbyggerne i Næroset for andre kunne virke som noen raringer med masse sprø påfunn, var det å selge historien om engasjementet og kreativiteten i den lille bygda med på å bygge en merkevare som ikke bare kom Næroset men også hele kommunen til nytte. Det er og så en oppfatning blant informantene om at Lucky Næroset er noe de fleste er stolte av, og at det alt i alt har skapt positiv oppmerksomhet for bygda.

6.4.6 Ildsjeler og samfunnsentreprenører

Handlingskapasitet (empowerment) i endringsprosesser krever ofte at man har noen ildsjeler eller samfunnsentreprenører med bestemte egenskaper. Informantene fortalte at uten noen få ildsjeler som la ned en enorm innsats i LN ville prosjektet aldri kunne fungert. Det ville sannsynligvis aldri blitt noe av og skolen ville blitt nedlagt etter planen til kommunen. Men fordi de hadde en ildsjel, en initiativtaker og prosjektleder, med egenskaper som gjorde at han greide å formidle ideene med engasjement og entusiasme til lokalsamfunnet, ble LN en realitet. Prosjektlederen sine kreative evner, arbeidskapasitet og humør var vesentlige egenskaper for å få med seg folk. Gjennom dette klarte prosjektlederen og ildsjelen å bygge et team rundt seg. Folk med ulike egenskaper som ville dra i samme retning. En av informantene beskriver denne ildsjelen som «the credible activist», den troverdige aktivisten. En som er troverdig fordi han fullt og helt går inn i jobben, og bidrar mest av alle til fellesskapet. Flere av informantene kunne fortelle at det ikke var noen som la ned flere dugnadstimer enn initiativtakeren selv. På denne måten var det også lettere å oppnå troverdighet og klare å få med flere. En annen og viktig egenskap av evnen til å være kreativ, å tenke nytt «utenfor boksen». Hele ideen med Lucky Næroset var tuftet på å gjøre ting annerledes, og ifølge prosjektlederen måtte de av og til bare iverksette ideene uten å ta mange runder for å spørre hva andre mente.

Ett eksempel på dette er var navnet Lucky Næroset.

«Hvis vi hadde spurt folk om å stemme for navn ville vi aldri i verden blitt hetende Lucky (...) jeg mener man ikke må spørre om alt når man har energi til å forandre noe, da må man bare gjøre det. Det viser seg at det ble de mest geniale navnet vi kunne ha valgt. Men det var veldig pussig for mange i starten». - Prosjektleder

Gjennom flere år var det en kjerne på fire-fem personer som drev prosjektet videre. Kjernen bestod av de som la inn ekstra innsats og som tok initiativ til aktiviteter og i så måte kan vi

snakke om flere ildsjeler og samfunnsentreprenører som sammen skapte aktiviteter og utvikling i Næroset.

6.4.7 Ny epoke

Etter mange års kamp for å beholde skolen ble den endelig fredet i et vedtak i skolestyret 16.april 2008, og i 2009 ble det avholdt et Næroosting der diskusjonen gikk på om man skulle legge ned Lucky Næroset eller ikke. Det var stor stemning for å fortsette, men et lite mindretall stemte for å legge ned. Dette mindretallet bestod stort sett av de som opprinnelig var initiativtakerne til LN, og som nå mente det var på tide å gi seg. Det hadde over tid vært stor slitasje på noen få enkeltpersoner, og kombinert med kritikk for sammenblanding av næringsvirksomhet og dugnad var de nå innstilt på å gi seg. Det ble likevel vedtatt å holde navnet og merkevaren LN levende og ny ledelse på ble valgt inn. Den nye lederen beskrev seg selv som en helt annen type enn den forrige, ikke så utadvent og iderik, men han hadde også vært med på LN fra starten av. I følge den nye lederen for bygdeutvalget var det tydelig at noe av engasjementet og entusiasmen forsvant når de sentrale personene fra oppstarten trakk seg ut. Det ble vanskeligere å få folk med på dugnader, og selv om de prøvde å holde liv i noen av de samme aktivitetene som tidligere var det vanskelig å fortsette i samme sporet. Det var i starten også lite støtte å få fra de opprinnelige initiativtakerne, men det var ifølge informanten også naturlig da de hadde gjort seg ferdig med en epoke og det hadde vært mye slitasje på enkelte. Dette kom seg heldigvis etter hvert og samarbeidet tok seg opp med tida.

Et av de viktigste prosjektene som ble iverksatt i den nye epoken var bygging av «Helsevegen». Det var en gang- og sykkelsti som skulle gå parallelt med riksveien som var trafikkfarlig for barn og unge som skulle ferdes der til og fra skole, og til og fra fritidsaktiviteter. Høsten 2011 ble det satt i gang utgraving av vann- og avløpsledning mellom Moelv og Sjusjøen og nå så de muligheten til å bruke overskuddsmasse til å bygge en «Helseveg». De fikk gjort avtale med kommunen om å lage en flat trasse og et lag med grus der de hadde gravd. Dette var et direkte bidrag fra kommunen som hjelp til prosjektet. De hadde også et godt samarbeid med vegvesenet som la til rette for arbeidet og bidro økonomisk hvert år til utbygging og etablering av helsevegen. Dette var ifølge informanten et godt og unikt samarbeid.

«Det fenomenale med at vi fikk med vegvesenet, var at vi fikk tilgang til å legge veien over marka til grunneierne som eide langs veien. Så vi fikk altså gratis tilgang til å

lage vei på grunneiernes sin grunn. Det er veldig raust, jeg tror ikke vi hadde fått til dette i mer tettbygde strøk eller i byen.» - Ny bygdeutvalgsleder

Samarbeidet med vegvesenet la på den måten til rette for at grunneierne gikk med på å stille deler av sin egen grunn til disposisjon for fellesskapet. Arbeidet med helsevegen ble i stor grad gjort på dugnad, med god støtte fra vegvesenet og grunneiere. I følge informanten fungerte merkevaren Lucky Næroset som en god døråpner for å få folk til å bidra på ulike måter til dette prosjektet.

«Vi hadde aldri fått til dette hadde det ikke vært for Lucky Næroset. Navnet og merkevaren var en viktig bidragsyter i dette.» - Ny bygdeutvalgsleder

Pensjonistene ble også trukket fram som viktige bidragsytere i ulike prosjekt og aktiviteter i Næroset. Etterhvert ble også samarbeidet med kommunen bedre. De har ifølge den nye styrelederen forstått verdien av engasjementet og entusiasmen i bygda, og LN brukes i dag blant annet i markedsføring for reiselivsnæringen i kommunen og fylket. Videre har utbyggingen av vann- og avløpsledningen fått stor betydning for Næroset og gjort det mulig for regulering av nye boligtomter i sentrum.

6.5 Læring

I perioden 1999 til 2008 har det vært en vedvarende diskusjon om skolestruktur i kommunen. Selv om Fagernes skole ikke ble nedlagt med en gang etter vedtaket i 1999, ble ikke vedtaket om nedlegging av skolen omgjort før i 2008 (Gudbrandsdølen, 2008). Da ble Fagernes skole overført til en liste over skoler som skulle bestå inntil videre. Mye av grunnen til at vedtaket om nedlegging ikke ble gjennomført med en gang var at de ikke bare kunne sende elever til andre skoler i nærområdet uten videre, det var rett og slett ikke plass. Politikerne måtte også ta flere runder på lønnsomheten rundt nedlegging versus transportkostnader og oppgradering av andre skoler. Dette gav innbyggerne i Næroset mulighet til å mobilisere, og ifølge tidligere rektor på Fagernes skole var det arbeidet som Lucky Næroset hadde gjort over tid avgjørende for vedtaksendringen. Rektor pekte også på at flere av skolene i Nordre Ringsaker dro i samme retning, med Lucky Næroset som lokomotiv, og at dette var vesentlig for den endrede stemningen i kommunestyret.

Selv om Fagernes skole kom på lista over skoler som skulle bestå inntil videre, har det etter dette vært nye runder med nedleggingsdebatt i kommunen. Det har ført til at innbyggerne på

Næroset gang på gang har måtte kjempe for skolen sin. I 2012 mobiliserte de på nytt og slo ring om skolen (bokstavelig talt) etter at rådmannen i Ringsaker kommune hadde kommet med nytt forslag om å legge ned skolen. Dette forslaget skulle stemmes over i kommunestyret 19. desember 2012. Det ble laget en film med klar adresse til politikerne i Ringsaker kommune. I filmen kan vi se en oppsummering av alt det de hadde skapt gjennom Lucky Næroset. Filmen viser også representanter fra næringslivet som kan fortelle at de har store planer for videre satsing, blant annet butikk og boligfelt, men at de ikke tør å satse hvis skolen forsvinner. Budskapet i filmen er at innbyggerne i Næroset har mye å komme med, de har initiativ og kreativitet til å skape en framtid for seg selv og andre, men at politikerne ikke verdsetter dette. Filmen avsluttes med at innbyggere Næroset bokstavelig talt slår ring om skolen ved å lage en lang rekke der de holder hender og synger til politikerne (Landslaget for nærmiljøskolen, 2012). Heldigvis for Næroset ble forslaget om å legge ned skolen ikke vedtatt denne gangen heller.

Lucky Næroset har hatt sine faser gjennom flere år. Nye prosjekter med utvikling av ideer og tiltak. Nye personer og ildsjeler har tatt stafettpinnen videre i Lucky Næroset, og ting har blitt gjort på andre måter med andre folk bak roret. Det har vært en kontinuerlig prosess for å drive utvikling og kampen for å redde skolen har vært i fokus hele veien.

6.6 Resultat

Lucky Næroset hadde som mål å redde skolen fra nedlegging. Dette skulle skje blant annet med å øke innbyggertallet til 1234 innbyggere. De nådde aldri målet om antall innbyggere, men det er fortsatt drift i Fagernes skole, og store behov for vedlikehold i bygningsmassen førte til at en ny skole ble planlagt i 2015. Denne stod ferdig i 2016 og hadde da 69 elever og 13 lærere. I dag er det 55 elever på skolen, men de mangler 7. trinn da foreldrene har valgt å la disse elevene gå på en ny og større skole i Moelv (Ringsaker blad, 2017).

Det er bygget ny barnehage og den lokale kjøpmannen har åpnet en ny stor Kiwi-butikk med tilhørende kafe. Videre har Nærvang blitt nyoppusset og påkostet, og framstår i dag som et flott kulturhus etter utallige dugnadstimer. Det er kommet en ny gang- og sykkelvei (Helsevegen) langs riksveien, og det foreligger også konkrete planer for utbygging av leiligheter og eneboliger i sentrum. Disse reguleringsplanene ble en realitet etter at det ble lagt vann- og avløpsledning fra Moelv til Sjusjøen. Ved siden av de fysiske sporene etter Lucky Næroset, trakk flere av informantene fram at LN hadde gjort noe med mentaliteten i bygda.

Mange av innbyggerne opplevde gjennom mobiliseringen et samhold og en positivt drivkraft til å skape noe. Og selv om all oppmerksomheten fikk noe blandet mottakelse, var informantene enige i at de fleste var stolte av alt de hadde skapt gjennom dugnad og aktiviteter i Næroset.

6.7 Oppsummering

Lucky Næroset ble opprettet som en fristat med mål om å redde Fagernes skole og å få 1234 innbyggere. Gjennom verdiene mot, kreativitet, galskap og humor satte de i gang en rekke aktiviteter og påfunn som skapte stor medieoppmerksomhet. Utallige dugnadstimer ble lagt ned, og ildsjelene i regjeringen sørget for å holde liv i aktivitetene i mange år. De gjorde næring av deler av virksomheten, og de skapte arbeidsplasser knyttet til både kafedrift og foredragsvirksomhet. Kombinasjon av dugnad og næring ble kritisert av enkelte som mente dette var en uryddig sammenblanding. Samarbeidet med kommunen var til tider krevende. Noe av grunnen til dette var at utgangspunktet for mobiliseringen var å prøve å endre et politisk vedtak i kommunen. Ringsaker kommune hadde på sin side satt i gang med en stor strukturprosess som innebar nedlegging av flere barneskoler, og Lucky Næroset bidro til å utsette denne prosessen. Det skulle også vise seg vanskelig å skaffe nye tomter i Næroset, mest på grunn av dårlig utbygd vann og kloakksystem i området. Dette gjorde at de ikke hadde tomter og nye boliger å tilby de som måtte ønske å flytte hit.

Etter mange år med stor aktivitet som førte til at vedtaket om skolenedlegging ble satt på vent, gikk Lucky Næroset i 2009 over i en ny fase med noe mindre fokus på elleville påfunn og stor medieoppmerksomhet. Aktiviteten dalte, men de holdt liv i merkevaren og fikk blant annet laget «Helsevegen» i samarbeid med grunneiere, veivesen og kommunen. Etter at ny vann og kloakkledning ble lagt mellom Moelv og Sjusjøen ble det også klart for regulering av boliger i sentrum. Fagernes skole fikk nytt modulbygg i 2016, og det er per i dag fortsatt drift i skolen.

7 Diskusjon

I dette kapittelet vil jeg med støtte i teorien, drøfte de funnene som ble gjort i empirikapittelet opp imot den overordna problemstillingen og de underliggende forskningsspørsmålene.

Innledningsvis presenterte jeg denne problemstillingen:

Hvordan foregikk mobiliseringen i Næroset, og i hvilken grad fikk Lucky Næroset legitimitet i kampen for å redde skolen?

Jeg har valgt å bygge opp drøftingen etter variablene i endringsprosessene som også følger oppbyggingen i intervjuguiden som ble brukt i intervjuene av informantene. Jeg har knyttet de ulike forskningsspørsmålene til hver av variablene og forsøker å svare på disse gjennom drøftingen i hver variabel. Det kan likevel være vanskelig å plassere forskningsspørsmålene til kun en av variabel da det vil være flytende overganger mellom disse, forhåpentligvis vil denne inndelingen gjøre det enklere å holde oversikten.

7.1 Bakgrunn

Hva skaper nyskaping og innovasjon i bygdesamfunn, og hvordan støttes det opp av lokalsamfunnet og det offentlige?

Opprettelse av fristaten Lucky Næroset hadde et overordnet mål om at Fagernes skole skulle bestå. Vedtaket om nedlegging var fattet av de folkevalgte politikerne i Ringsaker kommune. Dette var en del av en større omstrukturering av skolene i kommunen og innebar at så mange som 10 barneskoler skulle nedlegges og elevene skulle flyttet til større skoler. Det var en politisk beslutning som handlet om prioritering av ressurser og avveininger opp mot bærekraftig drift og vedlikehold av små skoler, men også en del av en diskusjon om hvor stort elevgrunnet bør være for å drive en god skole, både pedagogisk og økonomisk.

Det institusjonelle og instrumentalistiske rammeverket var at politikerne skulle forvalte felleskapets ressurser til beste for innbyggerne i Ringsaker kommune. Bak dette lå en instrumentell logikk, der legitimiteten i beslutningen var begrunnet i kunnskap og fakta om elevgrunnlag og økonomi, og sammenheng mellom mål og middel. Fakta var at elevgrunnet i Næroset var lite, og selv om det var stabilt så var det lite som tydet på at det ville øke. De led derfor samme skjebne som mange andre barneskoler i de minste bygdene i kommunen. Videre var det et spørsmål om kostnader rundt vedlikehold og drift på de små skolene, og beslutningen ble fattet etter en vurdering om at det på lang sikt ville lønne seg å

samle elevene på større og mer sentrale skoler. Dette var ifølge tidligere ordfører et resultat av overordna og sentralt styrte budsjettmodeller, i tillegg til at Arbeiderpartiet som hadde flertallet i kommunen var positive til økt sentralisering både på kommunalt plan og på landsnivå. Derav sammenheng mellom mål og middel, som igjen gav denne beslutningen en instrumentell rasjonalitet. En instrumentell rasjonalitet vil være preget av en «Top-down» prosess der de folkevalgte politikerne tar beslutninger uten å nødvendigvis involvere alle parter. En slik beslutning er en del av en planleggingsprosess som Amdam (2011) kaller government, som vil kunne oppnå legitimitet fordi det i det demokratiske systemet gir folkevalgte politikere et mandat til å prioritere og fordele ressursene på vegne av innbyggerne og til flertallet sitt beste.

Et dilemma som oppstår når man skal prioritere på vegne at flertallet er at det ofte kan bli noen som ikke får sine ønsker igjennom. I dette tilfellet var det innbyggerne i Næroset som ble rammet av vedtaket om skolenedlegging, og de bestemte seg for å protestere mot dette. En stor motstand på grasrotnivået vil i så måte kunne svekke legitimiteten, men med en instrumentell logikk og en output-legitimitet i planleggingsprosessene er man ikke så opptatt av prosessen, men av resultatet (Amdam R. , 2011). Dette kan føre til politikerforakt og at lokalbefolkningen får generell mistillit til styresmaktene når de føler at de blir overkjørt i saker som har stor innvirkning på deres hverdag.

På den andre siden kan vi og si at utgangspunktet for Lucky Næroset hadde elementer av institusjonell planlegging og instrumentell legitimitet. Bakgrunnen for oppstarten var at de måtte gjøre noe for å hindre at vedtak om skolenedlegging ble gjennomført. Et vedtak som blant annet var begrunnet med daværende og framtidig elevgrunnlag. Innbyggerne i Næroset innså at hvis de skulle klare å endre beslutningen til de folkevalgte måtte de også endre rammefaktorene. Politikerne måtte gjøre prioriteringer i en kommune med over 30.000 innbyggere og 29 skolekretser. Da Lucky Næroset satte seg et mål for befolkningsøkning i Næroset (1234 innbyggere), kan man si at også lokalbefolkningen gjorde et institusjonelt planleggingsgrep.

Utgangspunktet for nyskappingsarbeidet i Næroset handlet om kampen for å redde skolen. Dette fikk god oppslutning fra innbyggerne, men fordi det innebar at de gikk imot et politisk vedtak var det et vanskelig utgangspunkt for å få noe særlig støtte fra det offentlige i denne prosessen.

7.2 Mobilisering

Hva kjennetegner ildsjelene og hvordan mobilisere til samarbeid om nye tiltak?

Etter at beslutningen om å legge ned Fagernes skole ble fattet startet mobiliseringsprosessen på Næroset. Nå var det innbyggerne i det lille lokalsamfunnet som tok initiativet og bestemte seg for å gjøre noe. Det ble en vridning fra top-down til bottom-up, der en krise var en utløsende faktor for mobiliseringen. For å få til endring var innbyggerne nødt til å skaffe seg handlingskapasitet for å komme videre. Vi kan kjenne igjen Hur (2006) sine fire faser i Empowerment, der første fase var erkjennelsen i Næroset om at de var overstyrt av kommunen, og at de i neste fase fikk en bevissthet rundt sine muligheter til å kunne påvirke situasjonen. Den tredje fasen var da noen tok initiativ til å invitere til aksjon og mobilisere til kollektiv handling, og den fjerde fasen var da de inviterte flere aktører med for å øke handlingsrommet og kraften i mobiliseringen. Det ble kalt inn til et godt forberedt allmøte, et bygdeutvalg som presenterte noe helt nytt, innovativt og kreativt, innpakket i humor og ville ideer. Noen premisser var lagt på forhånd, blant annet navnet Lucky Næroset, i tillegg til at en del personer på forhånd hadde blitt spurt om de kunne tenke seg å være med i regjeringen. Overgang fra idestadiet til handling var avhengig av at selve konseptet fikk oppslutning i bygda. Visjonen om en fristat med verdien humor, fantasi, galskap og mot måtte selges inn til lokalbefolkningen. Navnet Lucky Næroset var ifølge prosjektleder ikke gjenstand for diskusjon. De var redde for at hele prosjektet ville falt på steingrunn hvis de ikke hadde lagt noen premisser på forhånd. Det å få oppslutning rundt disse ideene i en mobiliseringsprosess vil kreve overbevisende egenskaper fra initiativtakerne. Det må være ildsjeler som har troverdighet og en viss status i lokalsamfunnet. Vi kan trygt si at prosjektlederen for LN og flere av de mest sentrale personene som var involvert kan beskrives som samfunnsentreprenører slik Borch& Førde (2010) definerer disse. Samfunnsentreprenørene og ildsjelene i LB, særlig med prosjektleder i spissen hadde spesielt gode evner til å få med seg folk og engasjere. Det var spesielt bruken av humor og fantasi som skapte entusiasme. Lek med ord for å endre et tankesett og for å åpne opp for nye kreative prosesser førte til nye muligheter og nye innfallsvinkler. Mobiliseringsprosessene handlet ikke bare om å få oppslutning til kampen for å redde skolen, det handlet også om å endre holdninger og tankesett for å gjøre Næroset til et attraktivt sted å bosette seg.

Mobiliseringen var også starten på en prosess med omdømmebygging, der det å skape sin egen identitet er første steg i prosessen (Brønn & Ihlen, 2009). Lucky Næroset skapte oppmerksomhet og medieinteresse og ble etter hvert med på å definere Næroset. Gjennom aktivitetene og prosessene som ble satt i gang i Næroset var dette med på å snu holdninger og skape optimisme blant innbyggerne. Selv om enkelte kunne føle at de ble framstilt som noen rare bygdetullinger var all oppmerksomheten som fulgte ifølge informantene en viktig faktor for å skape trivsel og stolthet for de som bodde der.

For å skape innovasjon og utvikling i bygdesamfunn er man helt avhengig av samfunnsentreprenører og ildsjelene leder an i mobiliseringsprosessene og driver nettverksbygging mellom de ulike aktørene i lokalsamfunnet. Samtidig peker Amdam (2011) på at slike nettverk kan føre til framvekst av elitegrupper som kan få stor makt, og dermed svekke legitimiteten innad i lokalsamfunnet. De blir premissleverandører og de setter dagsorden ikke bare i bygda, men også i kommunen. På denne måten kan denne maktforskyvningen representere en fare for lokaldemokratiet. Opprettelse av en egen fristat med en egen regjering var en ren protestaksjon mot kommunen, og mobiliseringen var i så måte knyttet til en liten del av en stor kommune med flere store sentra og mange små bygdesamfunn. Amdam (2015) viser til at individuell og kollektiv kapasitetsbygging bør skje i skjæringspunktet mellom top-down og bottom-up prosesser. En kombinasjon av disse vil gi empowerment og handlingskapasitet i endringsprosesser, der initiativet som kommer fra grasrota møter de instrumentelle prosessene. Lucky Næroset fikk på mange måter en vanskelig start med å få til de gode prosessene nettopp fordi utgangspunktet var et opprør mot kommunen. Men som en lokal grasrotaksjon fikk LN satt i gang en kollektiv prosess (Hur, 2006), der de skapte en kollektiv tilhørighet med involvering av innbyggerne, samarbeid med organisasjoner og næringsliv, og nettverksbygging i lokalsamfunnet. Dette var basert på en kommunikativ logikk, der man forsøkte å opparbeide legitimitet nedenfra gjennom å skape en felles identitet, et felles mål og gjennom ulike samarbeidsformer skape handlingskapasitet til å få til endring. Dette er det Amdam (2011) beskriver som outcome- og output-legitimitet, der man finner fram til løsninger som er i tråd med folk sine behov, interesser og normer. Outcome-legitimitet er avhengig av at selve prosessen bidrar til demokratiske og rettferdige løsninger. Dette kan godt være tilfellet for lokalsamfunnet i Næroset, men man kan spørre seg om dette vil gjelde for Ringsaker kommune for øvrig? Lucky Næroset satte på mange måter Ringsaker kommune i en umulig situasjon, der politikerne og administrasjonen som var underlagt strukturelle og økonomiske rammer skulle fatte beslutninger på vegne av flertallet i

kommunen. Tidligere ordfører opplyste også at det var problematisk å skulle endre nedleggingsvedtaket fordi de risikerte at dette ville skape presedens for resten av skolekretsene. På den måten ville de som politikere kunne bli handlingslammet og ikke være i stand til å gjennomføre politiske prosesser og vedtak på vegne av flertallet.

7.3 Organisering

Hva er suksessfaktorer og kritiske betingelser for entreprenørskap i samspillet mellom frivillig virksomhet, næringsliv og offentlig sektor?

Hvordan oppnå legitimitet i endringsprosesser?

Målet med mobiliseringen i Næroset var å snu en utvikling og skape et attraktivt sted å bo. De satte seg et mål om å øke antall innbyggere, og på den måten endre rammefaktorene som lå til grunn for vedtaket om å legge ned skolen. Ved siden av å prøve å få folk til å flytte tilbake til bygda, var det også viktig å hindre fraflytting. De måtte gi befolkningen i Næroset en tro på framtida, og de ønsket å skape aktivitet og engasjement blant innbyggerne i bygda. For å få til dette var de avhengig av samarbeid med flere aktører, både fra næringsliv og frivillige organisasjoner. Det var viktig å få fram styrkene til de ulike aktørene og hva de kunne tilby til lokalsamfunnet. Organisering og samkjøring av aktivitetene er viktig for gjennomføring og iverksetting av planene, og dugnadsmodellen viser blant annet til behov for allmøter der det blir gjort bindende vedtak for å kunne gå fra ord til handling. Ved å nedsette en egen «regjering» i Fristaten Lucky Næroset, med statsråder og statssekretærer hadde de fordelt de ulike oppgavene, selv om noen av rollene i tittel kunne virke noe svevende og uklare. Denne regjeringen med sine statsråder var egentlig ikke noe annet enn et vanlig bygdeutvalg, men med en kreativ ordbruk, humor og fantasi skapte det også nye muligheter og handlingsrom som var utenom det vanlige. Dette var også nøkkelen til å skape seg et image og omdømme utenfor bygda som igjen gav massiv medieoppmerksomhet. Gjennom oppmerksomhet fra media fikk de satt ting på dagsordenen, noe som var med på sette i gang diskusjoner og prosesser både lokalt og nasjonalt.

Det var ikke tvil om at Lucky Næroset fikk stor oppslutning lokalt, og det lokale næringslivet var aktive støttespillere i prosjektet. Verdien av skolen for lokalsamfunnet og de negative konsekvensene ved en skolenedlegging var det stor enighet om både blant innbyggerne og det lokale næringslivet. Men mye av litteraturen vi kan finne rundt innovasjon og endringsprosesser i samfunnet handler om prosesser som blir igangsatt av det offentlige og de

kommunale styringsorganene. Lucky Næroset var organisert som en fristat med sin egen regjering og fungerte som en direkte protestbevegelse mot kommunenivået. De skapte noen allianser og inviterte politikere med i prosessen, men det å få legitimitet inn mot det kommunale nivået ble selvsagt vanskelig med det utgangspunktet. Det er vanskelig å se hvordan en protestaksjon mot kommunen kan bli til en endringsprosess der det er et godt samspill mellom det offentlige, innbyggerne, organisasjoner og næringsliv. Likevel var dette starten på noe som kunne skape utvikling og positiv endring i en bygd som også kunne gi positiv effekt i resten av kommunen. Ved at innbyggerne selv tok tak i situasjonen og gikk i dialog med næringsliv, enkeltpolitikere og organisasjoner skaffet de seg handlingskapasitet til å få gjennomført tiltak som på sikt ville gi en positiv utvikling. Men det som viste seg å bli en viktig kritisk faktor var muligheter for å tilby tomter og boliger til de som ønsket å bosette seg i Næroset. Dette virket som en fastlåst situasjon, siden kommunen ikke var villige til å prioritere regulering av nye tomter i Næroset. Grunnen var at det ville kreve store investeringer fordi vann- og avløpssystemet i området ikke var utbygd. Kommunen hadde andre langsiktige planer for tomteutvikling og bosetting i kommunen, og Næroset og omliggende bygder var ikke prioritert i denne sammenhengen. Med et slikt utgangspunkt kan det virke som at hele prosjektet med å sette seg et mål om å øke folketallet på Næroset ble ganske urealistisk. Det hjalp lite med gode ideer og stort engasjement hvis helt fundamentale strukturelle faktorer ikke var på plass.

7.4 Gjennomføring

Hva slags innsats skaper aktivitet og kan gi økt trivsel og optimisme i bygda? Hvilke nyskapende og innovative grep ble gjort for å til samhandling?

Lucky Næroset var et langvarig prosjekt der de hele tiden måtte mobilisere på ulike arenaer for å holde trykket oppe og fortsatt skape entusiasme og få oppmerksomhet. Gjennomføringen var avhengig av at ildsjelene holdt det gående, og at de klarte å få til aktivitet i bygda. De måtte ha evne til å omdanne visjoner og ideer til handling gjennom samhandling med ulike aktører. De var avhengig av både økonomisk kapital og humankapital for å kunne holde dette gående over tid. Ildsjelene la ned enormt med arbeid og energi i prosjektet og deres evne til å engasjere og å få med seg samarbeidspartnere var helt avgjørende for at det skulle lykkes.

Gjennom kunnskap, klare mål og visjoner ble det mulig for LN å få til mobilisering og kommunikative planleggingsprosesser. Dette kan vi koble opp mot dialogmåten å arbeide på

(se figur 5, s.23). Dialogmåten har klare krav til seg, blant annet at alle viktige aktører er representert, at de er interessert i å komme til felles forståelse og enighet med hverandre, at alle antakelser og ytringer må kunne kritiseres og diskuteres, og ikke minst at det som presenteres er sant, ekte riktig og forståelig. Dette bygger på Habermas sine prinsipper om den tvangsfrie diskurs (Amdam R. , 2005, s. 116).

Videre er det å ha institusjonell kapital en forutsetning for utvikling. Graden av evne til innovasjon og nytenkning er ifølge Healey viktige forutsetninger for å skaffe seg denne kapitalen. (Amdam R. , Planlegging som handling, 2005). Lucky Næroset klarte gjennom sin mobiliseringsprosess og påfølgende aktiviteter å få med hele lokalsamfunnet til å bidra i utviklingsprosessene. Dugnadene ble et viktig virkemiddel for å få ting til å skje, og gjennom en felles identitet og en felles kamp mot en «ytre fiende» klarte man å få bra oppslutning om de ulike aktivitetene. Et viktig grep som ble gjort var ifølge informantene å lage fysiske innretninger i sentrum av Næroset. Selv relativt enkle tiltak som juletrebelysning fikk uventet positiv oppmerksomhet. Ved siden av mange andre prosjekter som dreide seg om forskjønning og opprusting av uteområdene i sentrum kunne innbyggerne, og ikke minst gjennomreisende se konkrete resultater av dugnadsinnsatsen og de kreative ideene som kom ut av LN. Det ble gjort en del varige og alminnelige grep som ble gjort for å bedre kvaliteten på uteområdene, slik som «Kanalparken» og «Helsevegen». Andre innretninger kunne være av det mer humoristiske slaget, ment for å skape oppmerksomhet og nysgjerrighet, slik som den underjordiske flyplassen, trollet og andre kreative installasjoner. Aktivitetene og initiativene som kom var gjennomsyret av verdiene til LN, humor, fantasi, galskap og mot. Dette skapte interesse og oppmerksomhet utenfra og det var med på å skape økt trivsel og optimisme i Næroset. I 2005 tok de enda et utviklingssteg da de gjennomførte et prosjekt som endte opp i etablering av «Lucky School» i Sierra Leone. Det var også et resultat av samarbeid mellom næringsliv og frivillige organisasjoner, og det løftet på mange måter LN opp til et nytt nivå der visjonen og ideene bak utvikling av Næroset fikk et globalt og humanitært perspektiv. Dette fikk også en positiv omdømmeeffekt for LN, der de fikk vist at bak all humoren og galskapen lå det en alvorlig undertone, gjennomsyret av et positivt menneskesyn med tro på det kreative og skapende mennesket.

Ved å kombinere dugnad og næring fikk de organisert seg på en måte som gjorde at ildsjelene kunne holde ut over tid og legge ned en betydelig innsats uten selv å bli økonomisk skadelidende. Tvert imot ble det en lønnsom virksomhet som gav muligheter til å sysselsette

flere medarbeidere. De etablerte Lucky Mat som drev kafé og catering, og de etablerte U8 som blant annet hadde mye av virksomheten knyttet til foredrag og ulike eventer som tok utgangspunkt i ideene og tankegangen til Lucky Næroset. De fikk på den måten etablert en mer profesjonell organisasjon, og det at de skapte arbeidsplasser ble enda et eksempel på den institusjonelle kapitalen de etter hvert tilegnet seg. Samhandling mellom næringsliv, profesjonelle aktører og frivillige organisasjoner og dugnadsvirksomhet gjorde at LN ble mer robust og ikke bare et blaff som gikk over da den største oppmerksomheten hadde lagt seg. De kunne stadig komme med nye ideer og utvikle prosjektet videre. Likevel skulle det vise seg at kobling mellom frivillig arbeid og næring etter hvert skulle bli noe problematisk. Enkelte reagerte på at noen tjente penger på prosjektet samtidig som at andre stilte opp utelukkende på dugnader og med annet frivillig arbeid uten å få noe økonomisk igjen for dette. Flere av informantene opplyste på sin side at det ble overført betydelige midler tilbake til «dugnadskassa», men mangel på informasjon og transparente prosesser gjorde at dette sannsynligvis svekket legitimiteten til prosjektet. Det ble også problematisert at virksomheten i stor grad dreide seg om å reise rundt i landet for å holde foredrag, og at Næroset og selve fokuset på å redde skolen etter hvert ble underordnet. Samtidig var det mange som så og verdsatte den betydelige innsatsen som ble lagt ned av ildsjeler og initiativtakere, og at de skaffet et positivt omdømme for bygda ved å reise rundt og fortelle om historien til Lucky Næroset.

7.5 Læring

Hvilke faktorer bidrar til levedyktige og framtidsrettede bygdemiljø?

Læring i endringsprosesser handler om å evaluere tiltak og handlinger underveis, basert på kunnskap og erfaring man har tilegnet seg. Ved å bruke dette til å justere kursen og sette i gang nye tiltak og aktiviteter vil man få utvikling over tid. Lucky Næroset var et langvarig prosjekt. Selv om skolen ikke ble lagt ned var det en stadig trussel om dette, og lokalbefolkningen måtte ha et kontinuerlig fokus på utvikling og nyskapning som kunne gi økt innbyggertall til bygda og for å hindre fraflytting. Prosjektet fikk enorm oppmerksomhet fra hele landet, og det var lagt stor vekt på å framstille Næroset som et spennende sted å bo med kreative, fantasifulle og engasjerte innbyggere. Faren med å få så mye oppmerksomhet er at det kan bli vanskelig å leve opp til forventningene over tid. Klarer de å være så fantasifulle og entusiastiske som de kommuniserer utad, eller kommer hverdagen fort til syne også i Næroset? I så måte har kanskje all medieoppmerksomhet vært en belastning for noen, noe

som har tatt fokus bort fra det varige og langsiktige arbeidet med å drive utvikling og fornying i lokalsamfunnet.

Selv om målet for prosjektet LN var å redde skolen, var skolen lite i fokus de aktivitetene som foregikk. Flere av informantene sa at de i ettertid skulle ønske de hadde fått til et bedre samarbeid med skolen og FAU. Likevel var det at skolen aldri ble helt «fredet» en viktig årsak til at LN fortsatte gjennom mange år. Selv etter at vedtaket om nedlegging ble endret i 2008 ble LN videreført. De første initiativtakerne hadde et ønske om å legge ned LN, men det var flere i bygda som ønsket å holde på LN fordi det fortsatt var et merkenavn som kunne brukes til videre utvikling i Næroset. Det hadde kommet noe kritikk til måten LN var drevet på, særlig på dette med sammenblanding av næring og frivillighet, og nå ble det et nytt bygdeutvalg som valgte å gjøre ting på en annen måte. En viktig faktor for suksess er at man får med hele bygda til å stå bak visjonen og måten man velger å profilere seg på. For noen ble det kanskje en for stor eksponering, der Næroset ble litt glemt i iveren etter å formidle historien om Lucky Næroset utad. Samtidig viser det seg at ildsjeler som møter motstand i egne rekker lett vil kunne miste engasjementet og det vil være demotiverende for videre arbeid. (Vestby, Gundersen, & Skogheim, 2014).

Evaluerings og læring underveis førte til en endring og nye handlinger og tiltak. Lucky Næroset ble videreført etter 2008, men mer som et vanlig bygdeutvalg. Arbeidet med ny gang- og sykkelsti var det største og mest konkrete prosjektet som ble satt i gang i videreføringen av Lucky Næroset, men det ble også jobbet videre med nye reguleringsplaner for boliger i sentrum. Å videreføre navnet Lucky Næroset var ifølge den nye lederen viktig for å få til nye avtaler, og de levde godt på det omdømmet Lucky Næroset hadde skapt for bygda. Ifølge informantene ble samarbeidet med kommunen gradvis bedre over tid, noe som også kan ha vært resultat av ny erkjenning av hvilke tiltak og virkemidler som skal til for å skape endring og utvikling. Vi kan her kjenne igjen dialogmåten og den kommunikative planleggingsstrategien som gjør at ny erkjenning gjennom kunnskap og erfaring fører til endret praksis og nye handlinger. En slik måte å arbeide på vil etter mitt skjønn være en viktig faktor for å få til levedyktige og framtidsrettede bygdemiljø.

7.6 Resultat av Lucky Næroset i dag

Det er nå snart 20 år siden fristaten Lucky Næroset ble etablert, og mange av de som var aktive fram til 2008 er ikke lenger en del av LN. Over tid kan entusiasmen og engasjementet

tære på noen og enhver, særlig hvis de som har bidratt mye opplever kritikk for at de også gjorde dette til en del av sin næringsvirksomhet. I dag ligner LN mer på et vanlig bygdeutvalg, men tankesettet og merkevaren lever videre selv om humoren og galskapen er nedtonet. Vedtaket om å legge ned skolen ble omgjort i 2008, men det er fortsatt stadig en diskusjon i kommunen om man bør legge ned skolen eller ikke. Det er naturlig at nye aktører kommer til, også fordi de som var aktive tidlig ikke lenger har barn på skolen. Men som vi også har sett handler utvikling av Næroset om mye mer enn bare å redde skolen. Lokalbutikken er en viktig institusjon og den har fått store nye lokaler med en egen kafé i tilknytning til butikken. Videre er det nå konkrete planer om bygging av leiligheter og eneboliger i sentrum. I avisa Ringsaker blad kan vi lese en artikkel med overskriften:

«Næroset står foran det som kan bli en storstilt utbygging.»

(Ringsaker blad, 18.mars 2018)

I intervju med entreprenør og grunneier blir det sagt at de satser på leiligheter og eneboliger, og kombinerte boenheter med næringseiendom i første etasje og leiligheter i de to øverste etasjene. De kombinerte boenhetene vil gi et boligfelt etter modell fra tradisjonelle westernlandsbyer der man med næring- eller hobbyvirksomhet med store vinduer i første etasje kan skape interesse og aktivitet. (Ringsaker blad, 2017). Det er nå regulert for 27 eneboliger, 7 tomannsboliger og 6 leilighetsbygg. Entreprenøren forteller at promoteringen er i gang og at de håper å lokke barnefamilier til å bosette seg i bygda (Ringsaker blad, 2017).

Reguleringsplanene for nytt boligfelt i sentrum av Næroset kom i stand etter at det endelig ble bygd ut kloakk og avløpssystem. Det var nettopp dette som var den største begrensende faktoren for å kunne tilby boligtomter til eventuelt nye innflytter i starten av perioden med Lucky Næroset. Utbygging av vann og avløp hele veien fra Moelv til Sjusjøen kom som et resultat av den enorme veksten i hyttebygging på fjellet. Så da kan man spørre seg i hvilken grad Lucky Næroset har hatt innvirkning på denne prosessen. I samtale med entreprenør og kjøpmann var inntrykket at satsning på boligbygging og ny butikk kanskje ville kommet før eller siden, men at de sannsynligvis ikke ville turt å satse hvis det ikke hadde vært for LN og kampen for å beholde skolen. Det at LN klarte å holde stand i så mange år, og at de fortsatte kampen mot skolenedlegging gav over tid resultater.

8 Konklusjon

Etter å ha drøftet de ulike forskningsspørsmålene med utgangspunkt i variablene i plan- og utviklingsarbeid, vil jeg nå vende tilbake til problemstillingen:

Hvordan foregikk mobiliseringen i Næroset, og i hvilken grad fikk Lucky Næroset legitimitet i kampen for å redde skolen?

Mobiliseringen var et resultat av en ytre trussel som krevde handling hvis bygda skulle overleve. Ved hjelp av ildsjeler og kreative påfunn fikk de med seg innbyggerne og klarte å få oppmerksomhet rundt sitt prosjekt. Bruken av humor var et virkemiddel for å få snudd en negativ trend og få positivitet og optimisme tilbake til bygda. De klarte ikke å nå målet om 1234 innbyggere, men de klarte å redde skolen fra nedlegging. Men hvor går veien videre? Hva er det som skal til for å skape utvikling som går utover selve mobiliseringsfasen? Hvordan skal man få til varig endring? Som jeg pekte på i teorikapittelet er evne til å skaffe seg institusjonell kapital en viktig forutsetning for utvikling. I følge Amdam (2005) er en sterk institusjonell kapital avhengig av evnen til å få med seg hele lokalsamfunnet og ha sosiale strukturer som støtter opp under nye ideer og initiativ. I tillegg må man ha en fleksibel institusjonell struktur med et godt fungerende samarbeid. For å oppnå legitimitet må ideene og handlingene som kommer ut av disse være forankret i lokalsamfunnet. Prosessene må være gjenstand for en kommunikativ logikk der det er rom for en åpen diskurs. Dette er kjernen i dugnadsmetoden og gode endringsprosesser, der læring underveis vil gi viktig kunnskap for å endre metoder og justere kursen etter hvert. Først da vil man få en endringsprosess som varer utover selve mobiliseringen. En viktig forutsetning for dette er at alle sentrale aktører må være involvert for å kunne jobbe mot felles mål. Da vil det også være lettere å få *legitimitet* i prosessene.

Lucky Næroset hadde behov for å skaffe seg legitimitet på to områder. De måtte få legitimitet blant innbyggerne i lokalsamfunnet, og legitimitet i kommunen. LN startet sin mobilisering med å selge inn utradisjonelle ideer til et lokalsamfunn som hadde mistet troen på framtida. De ble servert et ferdig opplegg, med visjoner og planer for å opprette en fristat. De fleste lot seg begeistre av entusiasmen og pågangsmotet til ildsjelene. Men likevel var kanskje ikke mobiliseringen og visjonen godt nok forankret hos alle i lokalbefolkningen. All medieoppmerksomheten som fulgte kunne bli voldsom, og de fikk et omdømme som det kunne være vanskelig å leve opp til. Enkelte hadde også problemer med å akseptere

sammenblanding av næringsvirksomhet og dugnad, og at noen personer gjorde god butikk av å selge historien om Lucky Næroset utad. Kritikken førte også til en tretthet hos ildsjelene som på sin side hadde stått på over lang tid for å utvikle lokalsamfunnet. På en annen side fikk LN legitimitet i lokalbefolkningen gjennom at de fikk snudd en negativ utvikling. LN gjorde også noe med mentaliteten i bygda. De skaffet seg et omdømme som var forankret i en identitet og en visjon som var tuftet på positive grunntanker. Nærosinger fikk et image som kanskje bar preg av at de var litt gale, men summen av kreative påfunn aktiviteter og oppmerksomhet gav et positivt omdømme av bygda. Dette så man også i den store dugnadsviljen, som gjorde noe med samholdet i bygda, og som blant annet resulterte i den fysiske forskjønningen av Næroset. De klarte å redde skolen, det som var utgangspunktet for hele mobiliseringen. Dette viste at bak all galskapen lå det et seriøst bakteppe som handlet om å snu en negativ trend. Etter at skolen ble reddet fortsatte Lucky Næroset videre som et mer ordinært bygdeutvalg. Selv om vedtaket om skolenedlegging ble endret var det en stadig trussel om nedlegging, og innbyggerne måtte fortsette kampen for skolen. Flere næringslivsaktører jobbet også videre med utvikling av sine prosjekter og resultatet ble blant annet «Helsevegen», en stor ny butikk og konkrete planer om boligbygging i sentrum.

Da de på nytt stod overfor et forslag om skolenedlegging i 2012, mobiliserte innbyggerne nok en gang, og de laget en film der Næroset framstod som en samlet bygd. I filmen var det representanter fra næringslivet, ildsjeler, idrettslag og familier, og de gav klar beskjed til politikerne at de hadde initiativ og ressurser til fortsatt å drive utvikling i bygda. Hvis skolen nå skulle bli nedlagt etter så mange år med positiv utvikling og fornying av Næroset, var det flere som ville gi opp og rett og slett flytte fra bygda. Filmene var et godt eksempel på hva slags handlingskapasitet som fantes, der de ulike aktørene i bygdesamfunnet stod samlet og var klare for å satse videre. Det var klar tale til politikerne at engasjementet måtte verdsettes og at de nå måtte bli hørt. Dette bringer oss over til den andre avgjørende faktoren for å få legitimitet i prosessene, nemlig samarbeid med styringsorgan og andre aktører utenfor Næroset.

For å få til gode endringsprosesser og legitimitet utover lokalsamfunnet, var det særlig viktig å skape et godt samarbeid med kommunen. Utover selve mobiliseringen som i utgangspunktet handlet om å kjempe mot et politisk vedtak om å legge ned skolen, var det et behov for å få med kommunen og andre eksterne aktører i utviklingsprosessene. At prosessene er godt forankret i alle ledd er en vesentlig faktor for å kunne oppnå suksess. Handlingskapasitet

(Empowerment) skjer i skjæringspunktet mellom mobilisering nedenfra og styring ovenfra. På hvilken måte kunne Næroset få med seg kommunen på langsiktig satsing og utvikling? Og på hvilken måte kunne kommunen se Næroset som en ressurs utover sin eget lokalsamfunn? Det kan hende at all medieoppmerksomhet førte til at videre samarbeid og dialog ble vanskelig fra kommunen sin side. Det skapte et dilemma for ordfører som skulle følge et partiprogram og være ordfører for hele kommunen og ikke bare for Næroset. På samme tid kan man tenke seg at kommunen i større grad kunne utnyttet engasjementet og handlingskraften til ildsjelene i Næroset til å skape utvikling og innovasjon. En skulle tro at enhver kommune er opptatt av å ha driftige og engasjerte innbyggere som er i stand til å snu en negativ utvikling og ta ansvar for egen situasjon. LN viste at det var vilje og evne til å skape ny virksomhet og drive lokalsamfunnet framover. Dette var også budskapet i filmen som ble laget i 2012, da skolen på nytt stod i fare for å bli lagt ned. Vestby, Gundersen og Skogheim (2014) viser i sin forskningsrapport til at ildsjelene må bli sett på som en ressurs i kommunale utviklingsprosesser. Ved å involvere disse i alle faser av samfunnsplanleggingen vil man også kunne oppnå legitimitet både i små bygder og i storkommunen som helhet. Dette er kjernen i legitimitetstrappa som viser at hvis man har forankret planleggingen i alle trinnene i trappa, vil man få til en legitimerende og kapasitetsbyggende prosess.

Slik jeg ser det handler historien om Lucky Næroset først og fremst om lokal legitimitet og betydningen av å skape et lokalt engasjement med forankring i lokalsamfunnet. Jeg tror at måten ting ble gjort på, med bruk av utradisjonelle virkemidler, humor, kreativitet og fantasi, var nøkkelen til å mobilisere og skaffe seg en lokal handlingskapasitet. Det er disse tingene som skiller Lucky Næroset fra andre bygdesamfunn, og som også gjorde initiativtakerne attraktive både for media og andre bygder som ønsket å få til mobilisering og utvikling. På samme tid er det kanskje det spesielle med LN, og egenskapene og utholdenheten til noen få ildsjeler, som gjør at dette ikke uten videre kan videreføres til andre bygdesamfunn. Det er likevel et paradoks at en av faktorene som bidro til at ildsjelene og prosjektet kunne holde på i flere år, nemlig kombinasjonen av frivillig arbeid og næringsvirksomhet, også ble den faktoren som skapte støy og misnøye blant enkelte. På den måte ble den lokale legitimiteten til prosjektet svekket, noe som etter hvert bidro til at sentrale ildsjeler trakk seg tilbake.

Det er langt fra alle bygdesamfunn som sitter på de samme ressursene, og de utradisjonelle virkemidlene og tankegangen vil kanskje ikke like lett kunne overføres til andre. Men en ting vi kan lære av LN er at for å få til utvikling som varer og som oppnår legitimitet utover

bygdesamfunnet, er det viktig å få med alle aktører, også kommunen i planleggingsprosessene. Dersom LN og Ringsaker kommune tidlig hadde løftet blikket og jobbet sammen for å legge til rette for boligbygging og regulering av tomter, ville de kanskje nådde målet om 1234 innbyggere i Næroset. På den måten ville de også ha endret de institusjonelle rammefaktorene som gav grunnlag for nedleggingsvedtaket.

9 Avslutning

Etter mange års kamp for å redde Fagernes skole fra nedlegging står det nå et nytt og moderne skolebygg i Næroset. Men fortsatt er det diskusjoner om hvor vidt man kan forsvare videre drift, og det er grunn til å tro at dette også vil pågå i årene framover. Likevel har Lucky Næroset bevist at mobilisering og engasjement nytter. De fikk utsatt gjennomføringen av nedleggingen av skolen, og de fikk vist at de hadde evne og kapasitet til å skape utvikling i lokalsamfunnet.

Det er mange bygdesamfunn som kjemper for å overleve og som kunne hatt god bruk for slike ildsjeler som var i Næroset. Samtidig er det ikke sikkert at metodene og virkemidlene som ble brukt vil passe for alle. Næroset hadde en filosofi som var grunnlagt på verdiene fantasi, humor, galskap og mot. Selv om disse sikkert kan overføres til andre, vil dette kreve en fundamental endring i tankesett og handlingsmønster til de involverte. Men om man ikke kopierer alle ideer og virkemidler, vil det likevel være ting å hente fra Lucky Næroset. Etter mitt skjønn vil noe av det viktigste være å få folk til å endre tankesettet. Ved å ha et positivt fokus på kreativitet og optimisme vil man ha større muligheter til å lykkes i endringsprosesser. Men en av de viktigste faktorene vil være evnen til samarbeid mellom de ulike aktørene, og å det å ha gode kommunikative prosesser underveis. På den måten vil man skaffe seg legitimitet i arbeidet, og man vil kunne få til langsiktige prosesser som gir varige endringer i lokalsamfunnet.

I Næroset er det nå tilrettelagt for boligbygging, med konkrete planer om inntil 40 boenheter i sentrum, både leiligheter og eneboliger i tillegg til næringsbygg. De har et godt utgangspunkt for å få med kommunen i gode prosesser for videreutvikling av Næroset. Det er ny og stor Kiwi-butikk med post i butikk og egen kafé. Kulturhuset Nærvang er nyoppusset og det er fortsatt ildsjeler som holder oppe aktiviteten i bygda. Hyttebygging på Sjusjøen gir gode ringvirkninger til arbeidsmarkedet i nærområdet. Det planlegges en nytt og stort sykehus for Hamaregionen, og Næroset er i fin pendleravstand til flere sentrale områder. Det er tilrettelagt en flott gang- og sykkelvei som gjør skoleveien tryggere for elevene på skolen. Kanskje dette er tidspunktet til en ny mobilisering? En mobilisering som først og fremst handler om å få folk til å flytte tilbake til bygda. Og hvem vet, kanskje den underjordiske flyplassen vil være den første som blir tatt i bruk for å ta imot nye innbyggere?

10 Referanser

- Aasland, A., Sørholdt, S., & Myrvold, T. (2017). *Skolenedleggelser i distriktene*. OSLO: NIBR - Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Amdam, J., & Veggeland, N. (1998). *Teorier om samfunnsplanlegging*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Amdam, R. (2005). *Planlegging som handling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Amdam, R. (2011). Kommuneplanleggingas institusjonelle legitimitet. I U. Higdem, *Plan regoin politikk*. Oslo: Forlag 1.
- Amdam, R. (2017). *Kapasitetsbyggande planlegging*. Hentet fra Roar Amdam si heimeside ved Høgskulen i Volda:
<http://tilsett.hivolda.no/ram/Forelesingar%20ipa301/2.4%20Kapasitetsbyggande%20planlegging.pdf>
- Amdam, R., & Amdam, J. (2006). *Kommunikativ planlegging, Regional planlegging som reiskap for organisasjons- og samfunnsutvikling*. Oslo: Samlaget.
- Andersen, S. S. (2012). *Case-studier og generalisering*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Bondevik, K. M. (2004, Januar 1). Statsministerens nyttårstale. Oslo: Nrk.
- Borch, O. J., & Førde, A. (2010). *Innovative Bygdemiljø*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Brønn, P. S., & Ihlen, Ø. (2009). *Åpen eller innadventd, Omdømmebygging for organisasjoner*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Dagbladet. (2006, Januar 29). Bygda med det rare i. *Dagbladet*.
- Denscombe, M. (2010). *Ground Rules for Social Research*. Berkshire: Open University Press.
- Fangen, K. (2011). *Deltakende observasjon*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Gudbrandsdølen. (2008, April 17). *Gudbrandsdølen*. Hentet fra
<https://www.gd.no/nyheter/fagernes-skole-reddet/s/1-934610-3480515>

- Hjemmeside i for Lucky Næroset.* (2018). Hentet fra <http://www.lucky-naerose.no/>
- Hur, M. H. (2006). Empowerment in terms of theoretical perspectives: Exploring av typologi. *Journal of Community Psychology*, ss. 523-540.
- Landslaget for nærmiljøskolen. (2012). *LUFS*. Hentet fra <http://www.lufs.no/index.php?artID=1029&navB=1>
- Medlien, H. C. (2005). *Prikken*. Moelv: U8.
- Ringsaker blad. (2017, Oktober). *Ringsaker blad - hele klassen byttet skole*. Hentet fra Ringsaker blad: <https://www.ringsaker-blad.no/nyheter/skoler/narose/hele-klassen-byttet-skole/s/5-79-109291>
- Ringsaker blad. (2017, august 24). *Ringsaker blad - slik blir nye Nærorset?* Hentet fra <https://www.ringsaker-blad.no/nyheter/bolig-og-eiendom/okonomi-og-naringsliv/slik-blir-nye-narose/s/5-79-103216>
- Ringsaker blad. (2017, mai). *Ringsaker blad - vil lokke familier hit*. Hentet fra Ringsaker blad: <https://www.ringsaker-blad.no/nyheter/bolig-og-eiendom/hus-og-hjem/vil-lokke-familier-hit/s/5-79-89628>
- Ringsaker blad. (2018, Mars 18). *Ringsaker blad - bolig og eiendom*. Hentet fra <https://www.ringsaker-blad.no/nyheter/bolig-og-eiendom/narose/narose-star-forand-det-som-kan-bli-en-storstilt-utbygging/s/5-79-126368>
- Ringsaker kommune. (2018, mars). *Fagernes skole*. Hentet fra Ringsaker kommune: <https://www.ringsaker.kommune.no/fagernes-skole.5905053-387314.html>
- Skog, O.-J. (2015). *Å forklare sosiale fenomener*. Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag.
- Statens kartverk. (2018). *Norgeskart*. Hentet fra <http://www.norgeskart.no/#!?project=seeiendom&layers=1002,1015&zoom=9&lat=6765984.97&lon=275208.42&sok=N%C3%A6roset>
- Statistisk Sentralbyrå. (2018). *Kommunefakta Ringsaker*. Hentet fra SSB: <https://www.ssb.no/kommunefakta/ringsaker>

Utdanningsdirektoratet. (2018). *Utdanningsspeilet - Fakta om grunnskolen*. Hentet fra Udir:
<http://utdanningsspeilet.udir.no/2017/innhold/del-2/2-1-tal-pa-elevar-og-skolar/>

Vestby, G. M., Gundersen, F., & Skogheim, R. (2014). *Ildsjeler og lokalt utviklingsarbeid*.
Oslo: Norsk institutt for by- og regionsforskning.

Villa, M., & Haugen, M. (2016). *Lokalsamfunn*.

11 Vedlegg – Intervjuguide – «Lucky Næroset»

- Ønske velkommen til intervju – litt om bakgrunn, rammer og bruk av lydopptak
- Gå igjennom informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Spørsmål til initiativtakere/sentrale personer i prosjektet Lucky Næroset

Tema	Hovedspørsmål	Oppfølgingsspørsmål
Bakgrunn	Fortell litt om det du husker fra oppstarten av Lucy Næroset	<ul style="list-style-type: none"> - Hva var bakgrunnen for at dere startet - hva var din rolle?
Mobilisering	Hva tror du var de viktigste faktorene for å klare å engasjere og mobilisere lokalbefolkningen til å tro på og støtte ideen om Lucky Næroset?	<ul style="list-style-type: none"> - på hvilken måte tror du at personlige egenskaper og profesjonell bakgrunn påvirket evnen til å skape entusiasme og oppmerksomhet rundt Lucy Næroset?
	Hvordan ble ideen om Lucky Næroset mottatt i <ul style="list-style-type: none"> • Lokalsamfunnet • I læringslivet • Blant politikere og i kommuneadm. • I media 	<ul style="list-style-type: none"> -Var det mye motstand mot prosjektet? -Hvordan taklet du/dere de negative kreftene som dukket opp?

Organisering	Hvordan organiserte dere prosjektet, og hvordan var arbeidsfordelinga?	Hvem var de viktigste samarbeidspartene og støttespillerne Hvorfor?
	Hvordan var samarbeidet mellom frivillige organisasjoner, lokalbefolkning, politikere og næringsliv	Hvor viktig vil du si kultur i form av kunstneriske uttrykk, musikk, show og teater var for å skape entusiasme og engasjement?
Gjennomføring	Hva var det vanskeligste i arbeidet med prosjektet?	Hvordan klarte dere å holde oppe entusiasmen og interessen?
	Hvor viktig tror du dette prosjektet var av at noen få ildsjeler gikk i spissen og holdt engasjementet oppe?	Hvordan gikk det når ildsjelene og initiativtakerne trakk seg ut? - skjedde dette gradvis? Var det noen som tok stafettpinnen videre?
Læring	Hva sitter du igjen med av kunnskap og erfaring etter Lucky Næroset?	-hva ville du gjort annerledes hvis du skulle startet i dag? Hva kunne dere ikke klart dere uten?

Resultat	Hvilke langsiktige resultat mener du viser igjen i dag, over 10 år etter at prosjektet ble avsluttet?	Er det noen utviklingstrekk/etableringer i Næroset du mener ikke ville vært der uten Lucky Næroset?
Andre spørsmål	Er det andre ting som du mener har vært avgjørende for utviklingen på Næroset?	

Spørsmål til butikkeiere og entreprenører/næringslivsrepresentanter på Næroset

Tema	Hovedspørsmål	Oppfølgingsspørsmål
Bakgrunn	Fortell litt om det du husker fra oppstarten/tiden med Lucky Næroset	<ul style="list-style-type: none"> - Hadde du eller din virksomhet noen aktiv rolle i etableringen av Lucky Næroset? - Hva gikk den i så fall ut på?
Mobilisering	Hva tror du var de viktigste faktorene for å klare å engasjere og mobilisere lokalbefolkningen til å tro på	- på hvilken måte tror du at personlige egenskaper og profesjonell bakgrunn hos initiativtakerne påvirket evnen til å skape entusiasme

	og støtte ideen om Lucky Næroset?	og oppmerksomhet rundt Lucy Næroset?
Organisering	På hvilken måte var din bedrift/virksomhet involvert i prosjektet?	Hvem var de viktigste samarbeidspartene og støttespillerne Hvorfor?
	Hvordan var samarbeidet mellom frivillige organisasjoner, lokalbefolkning, politikere og næringsliv?	Hvor viktig vil du si kultur i form av kunstneriske uttrykk og lokale arrangement med musikk, show og teater og lignende var for å skape entusiasme og engasjement?
Gjennomføring	Hvor viktig tror du dette prosjektet var av at noen få ildsjeler gikk i spissen og holdt engasjementet oppe?	Hvordan gikk det når ildsjelene og initiativtakerne trakk seg ut?
Læring	Hva sitter du igjen med av kunnskap og erfaring etter Lucky Næroset?	-hva ville du gjort annerledes hvis du/dere skulle involvert dere i et slikt prosjekt i dag?

		Hva kunne dere ikke klart dere uten?
Resultat	Hvilke langsiktige resultat mener du viser igjen i dag, over 10 år etter at prosjektet ble avsluttet?	Hvordan har Lucky Næroset hatt innvirkning på din bedrift/virksomhet?
Andre spørsmål	Er det andre ting som du mener har vært avgjørende for utviklingen på Næroset?	

Spørsmål til respondent fra lokalbefolkningen/innflyttere

Tema	Hovedspørsmål	Oppfølgingsspørsmål
Bakgrunn	Fortell litt om det du husker fra tiden med Lucy Næroset	<ul style="list-style-type: none"> - Hadde du noen aktiv rolle i prosjektet Lucky Næroset? - Hva gikk den i så fall ut på?
Mobilisering	Hva tror du var de viktigste faktorene for å klare å engasjere og mobilisere lokalbefolkningen til å tro på og støtte ideen om Lucky Næroset?	- på hvilken måte tror du at personlige egenskaper og profesjonell bakgrunn hos initiativtakerne påvirket evnen til å skape entusiasme og oppmerksomhet rundt Lucy Næroset?

Erfaring og synspunkter	Hvordan opplevde du all oppmerksomheten rundt Næroset?	Vil du si at det på noen måte gjorde noe med din identitet som innbygger? Ble du stolt eller flau?
Erfaring	Hvordan opplevde var samarbeidet mellom frivillige organisasjoner, lokalbefolkning, politikere og næringsliv?	Hvor viktig vil du si kultur i form av kunstneriske uttrykk og lokale arrangement med musikk, show og teater og lignende var for å skape entusiasme og engasjement?
Gjennomføring	Hvor viktig tror du dette prosjektet var av at noen få ildsjeler gikk i spissen og holdt engasjementet oppe?	Hvordan har tida etter at ildsjeldene trakk seg ut vært på Næroset?
Læring	Hva sitter du igjen med av kunnskap og erfaring etter Lucky Næroset?	
Resultat	Hvilke langsiktige resultat mener du viser igjen i dag, over 10 år etter at prosjektet ble avsluttet?	Har Lucky Næroset hatt innvirkning på din beslutning om å bli boende/flytte til Næroset? Hvorfor/hvorfor ikke?

Andre spørsmål	Er det andre ting som du mener har vært avgjørende for utviklingen på Næroset?	
----------------	--	--